

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Στέφανος Γλεντής
Ελευθέριος Μαραγκουδάκης
Νίκος Νικολόπουλος
Μαρία Νικολοπούλου**

ΙΣΤΟΡΙΑ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στα Βυζαντινά Χρόνια

Τόμος 1ος

Κεφάλαια 1 – 10

Ιστορία Ε΄ Δημοτικού

Στα Βυζαντινά Χρόνια

Τόμος 1ος

Κεφάλαια 1 – 10

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Στέφανος Γλεντής, *Εκπ/κός Π.Ε.*

**Ελευθέριος Μαραγκουδάκης,
*Εκπ/κός Π.Ε.***

**Νίκος Νικολόπουλος,
*Επιτ. Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε.***

Μαρία Νικολοπούλου, *Εκπ/κός Δ.Ε.*

ΚΡΙΤΕΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

**Απόστολος Παπαϊωάννου,
*Αναπλ. Καθηγ Παν/μίου Ιωαννίνων***

**Αντώνιος Παυλίδης,
*Σχολικός Σύμβουλος***

**Μαρία Παναγιωτοπούλου,
*Εκπαιδευτικός Π.Ε.***

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ – ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

**Φώτιος Τσίτσος,
*Σκιτσογράφος-Εικονογράφος***

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Γεωργία Ρογάρη, Φιλολόγος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

**ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ**

**Γιάννης Παπαγρηγορίου,
*Σύμβουλος Π.Ι.***

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

**Τέτα (ή Σεβαστιανή) Μακρή,
*Εικαστικός Καλλιτέχνης***

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

**“ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ -
MULTIMEDIA Α.Ε.”**

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

***Ομάδα Εργασίας,
Αποφ. 16158/6-11-06
και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ***

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Στέφανος Γλεντής
Ελευθέριος Μαραγκουδάκης
Νίκος Νικολόπουλος
Μαρία Νικολοπούλου**

**Ιστορία Ε΄ Δημοτικού
Στα Βυζαντινά Χρόνια**

Τόμος 1ος

Κεφάλαια 1 – 10

Αγαπητά μας παιδιά της Ε΄ τάξης

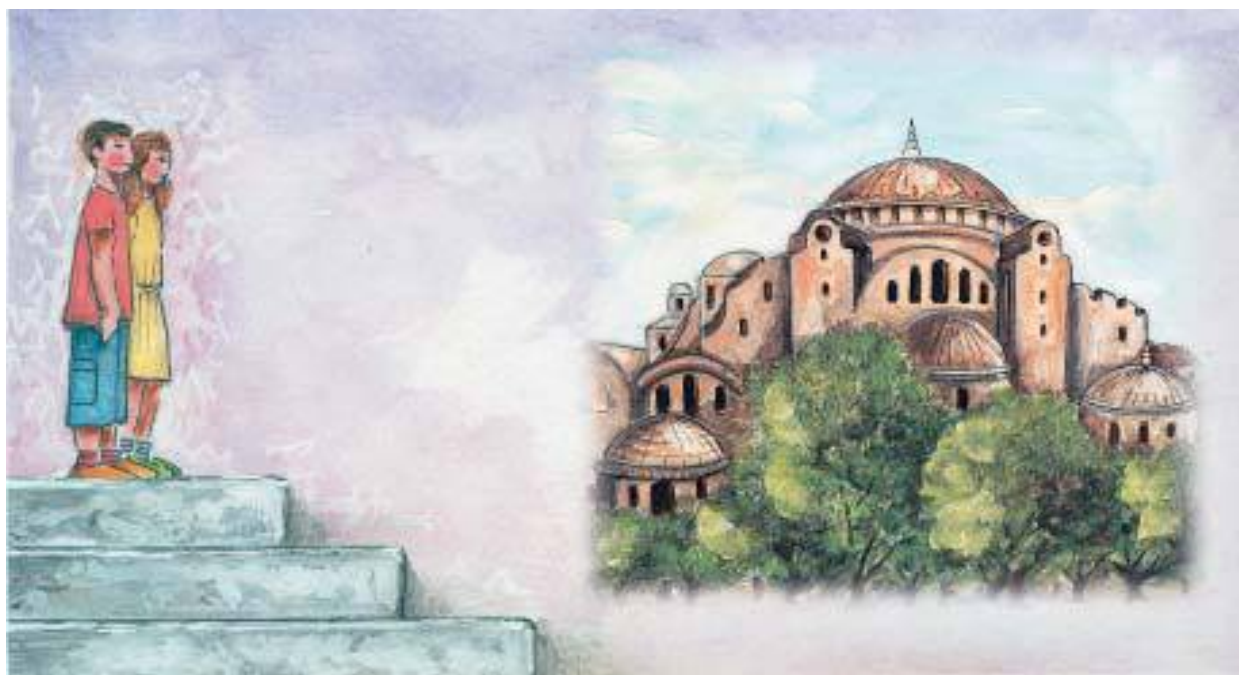
Στις δύο προηγούμενες σχολικές χρονιές, στη Γ΄ και τη Δ΄ τάξη, ταξιδέψατε με τα βιβλία της Ιστορίας «στα πολύ παλιά» και στα «αρχαία χρόνια». Γνωρίσατε τόπους, λαούς και ανθρώπους. Ακούσατε, διαβάσατε και μάθατε πολλά για τη ζωή, τα έργα και τον πολιτισμό τους. Στις επισκέψεις σας στα μουσεία και κάποιους ιστορικούς τόπους της περιοχής σας γνωρίσατε από κοντά θαυμαστά δείγματα της ζωής και του πολιτισμού των προγόνων μας, από αυτές τις εποχές. Όλα αυτά πιστεύουμε ότι σας έκαναν καλούς φίλους του μαθήματος της ιστορίας.

Φέτος το γοητευτικό ταξίδι της ιστορίας συνεχίζεται και στα «βυζαντινά χρόνια». Είναι μια

μακρόχρονη περίοδος δεκαέξι αιώνων περίπου (146 π.Χ. - 1453 μ.Χ.). Στο χρονικό αυτό διάστημα συνέβησαν πολλά σημαντικά γεγονότα, ευχάριστα και δυσάρεστα. Τα περισσότερα από αυτά όμως έκαναν καλύτερη τη ζωή των ανθρώπων και κάποια από τα θετικά αποτελέσματα τους χαιρόμαστε και εμείς σήμερα. Η ζωή, τα έργα και ο πολιτισμός των ανθρώπων «στα βυζαντινά χρόνια», λοιπόν, θα είναι το θέμα της φετινής σας ιστορίας και του σχολικού σας βιβλίου.

Στις διδακτικές ενότητες του βιβλίου σας εκτός από τα κείμενα υπάρχουν εικόνες, χάρτες, ιστορικές γραμμές, και κείμενα-μαρτυρίες, τα οποία έγραψαν άνθρωποι που έζησαν εκείνη την εποχή. Όλα αυτά είναι σχετικά με

τα κείμενα των μαθημάτων κι έχουν σκοπό να σας βοηθήσουν να τα κατάνοήσετε. Πολλά από αυτά ακόμη είναι συνδεδεμένα με τις δραστηριότητες του τετραδίου εργασιών, για να σας βοηθήσουν στην καλύτερη μελέτη και πραγματοποίηση τους.

Ελπίζουμε ότι με το βιβλίο αυτό και με τη βοήθεια και των δασκάλων σας θα κάνετε και αυτή τη χρονιά ένα χρήσιμο και ευχάριστο «ιστορικό» ταξίδι και η θέα της

**ιστορίας των προγόνων μας, από
το τρίτο σκαλί, το σκαλί των
«βυζαντινών χρόνων», θα είναι
γοητευτικότερη για σας εφέτος.
Καλή σχολική χρονιά.**

Οι συγγραφείς του βιβλίου

Πώς εργαζόμαστε με το βιβλίο

Για να γνωρίσετε ευχάριστα τα βυζαντινά χρόνια, πρέπει να συνηθίσετε να εργάζεστε όχι μόνο με τα κείμενα των μαθημάτων, αλλά και με τα κείμενα-πηγές, τις εικόνες, τους ιστορικούς χάρτες και τις ιστορικές γραμμές που υπάρχουν σ' αυτά.

Τις εικόνες των μαθημάτων ακολουθούν οι υπότιτλοι (λεζάντες), που τις επεξηγούν και σας διευκολύνουν στην παρατήρησή τους. Γι' αυτό είναι καλό να τις μελετάτε και να τις συσχετίζετε με τις πληροφορίες των κειμένων.

Σε κάθε μάθημα υπάρχουν κείμενα-πηγές από την εποχή που εξετάζετε, που έχουν το σύμβολο

Προσπαθήστε να τα συσχετίσετε με τα γεγονότα του μαθήματος και να αντλήσετε περισσότερες πληροφορίες από αυτά. Οι εικόνες και οι πηγές είναι η φωνή του παρελθόντος και με λίγη προσοχή θα σας μιλήσει για πολλές γοητευτικές ιστορίες των Βυζαντινών.

Στους ιστορικούς χάρτες του βιβλίου σας σημειώνονται οι τόποι που συνέβησαν τα γεγονότα που εξετάζετε. Γι' αυτό, όταν το μάθημά σας μιλά γι' αυτούς, προσπαθήστε να τους εντοπίζετε στο χάρτη του βιβλίου σας ή της τάξης σας.

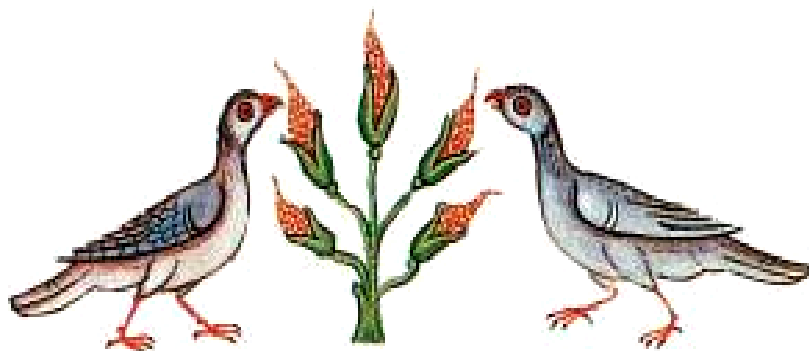
Η ιστορική γραμμή αντίστοιχα σας διευκολύνει να ορίσετε το χρόνο των γεγονότων. Με αφετηρία το χρόνο γέννησης του Χριστού πρέπει να τα επισημαίνετε στην ιστορική γραμμή του βιβλίου σας.

Μια μεγάλη ιστορική γραμμή πρέπει να κατασκευάσετε και στην τάξη σας και να την ενημερώνετε συχνά.

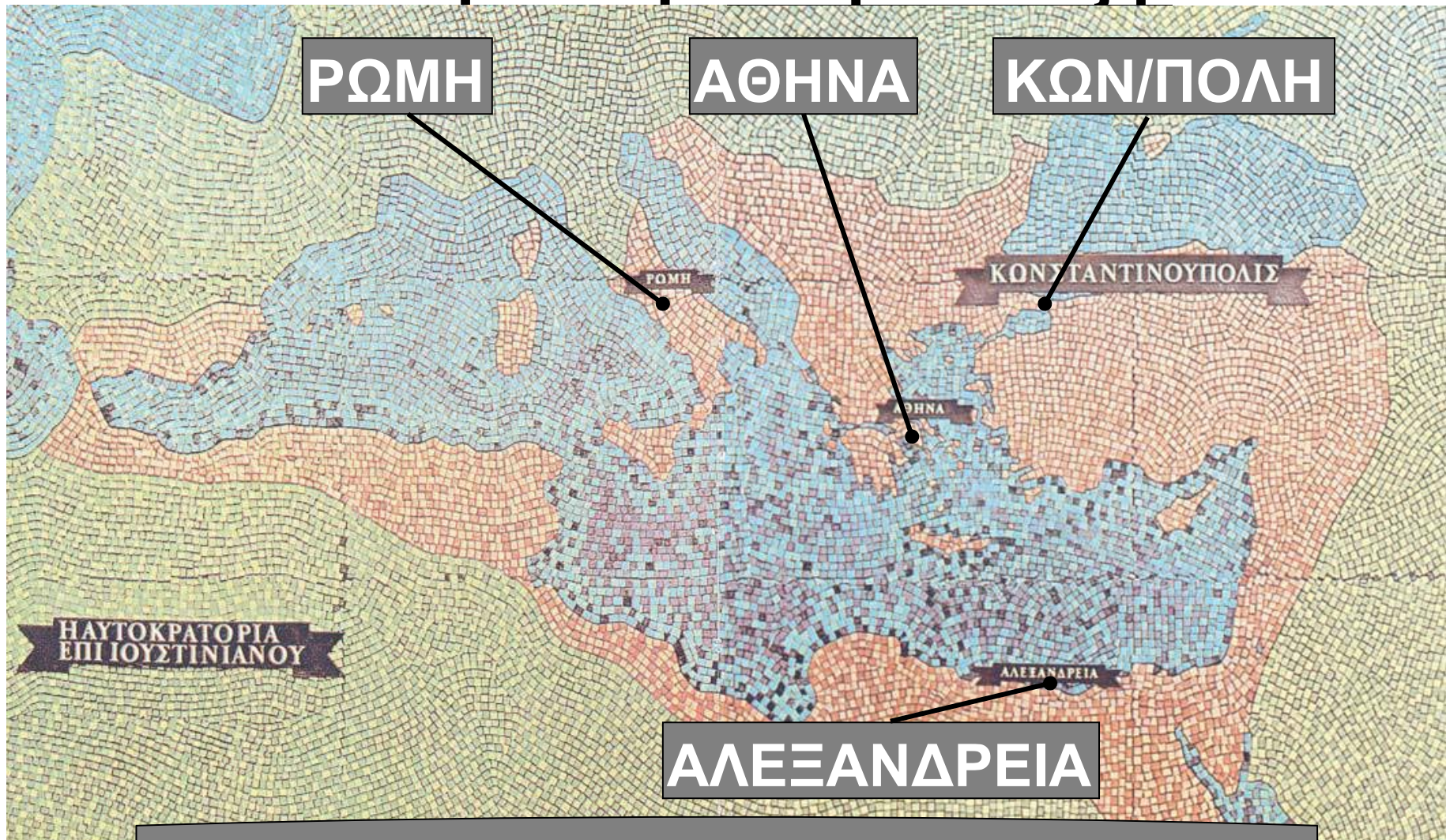
Η υπογράμμιση κάποιων ονομάτων, λέξεων ή φράσεων θα σας βοηθήσει να εντοπίζετε τα σημαντικότερα σημεία του μαθήματος. Οι υποσημειώσεις που υπάρχουν στο κάτω μέρος κάποιων σελίδων του βιβλίου σας θα σας βοηθήσουν να κατανοήσετε καλύτερα κάποια άγνωστα ονόματα, λέξεις ή φράσεις που αναφέρονται στο μάθημά σας.

Εάν εργαστείτε έτσι, θα κατανοήσετε καλύτερα τα γεγονότα και θα κατανοήσετε περισσότερο την ιστορία. Ίσως θελήσετε να μάθετε κι άλλα για όσα σας προκάλεσαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σημαντική βοήθεια σ' αυτό θα σας δώσουν τα

σχέδια εργασίας, που θα οργανώσετε με το δάσκαλό σας, και η μελέτη άλλων βιβλίων σχετικών με το Βυζάντιο, που μπορείτε να διαβάσετε στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Κάποια τέτοια βιβλία σας προτείνουμε στη σ. 136. Από αυτά θα μάθετε περισσότερα, θα αποκτήσετε μόνοι σας και ευχάριστα την ιστορική γνώση και, σιγά - σιγά, θα γίνετε μικροερευνητές της ιστορίας.

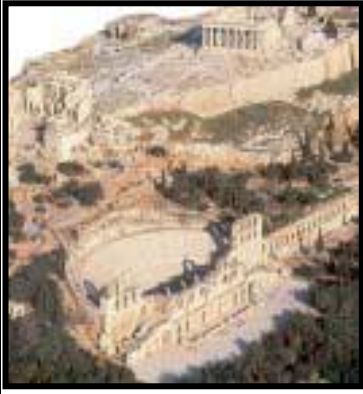

Τι θα μάθουμε στην Ε΄ τάξη:

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΕΠΙ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ

15 / 6-7

Η Ρώμη κυβέρνησε όλο σχεδόν το γνωστό ως τότε κόσμο. Οι Έλληνες συνυπήρξαν με τους Ρωμαίους κατακτητές.

Ο αυτοκράτορας Κων/νος μετέφερε την πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας από τη Ρώμη στο Βυζάντιο.

Ο χριστιανισμός γίνεται επίσημη θρησκεία.

Οι Βυζαντινοί εκτιμούσαν πολύ την εκπαίδευση και τα γράμματα. Πίστευαν ότι η μόρφωση αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα αγαθά του ανθρώπου.

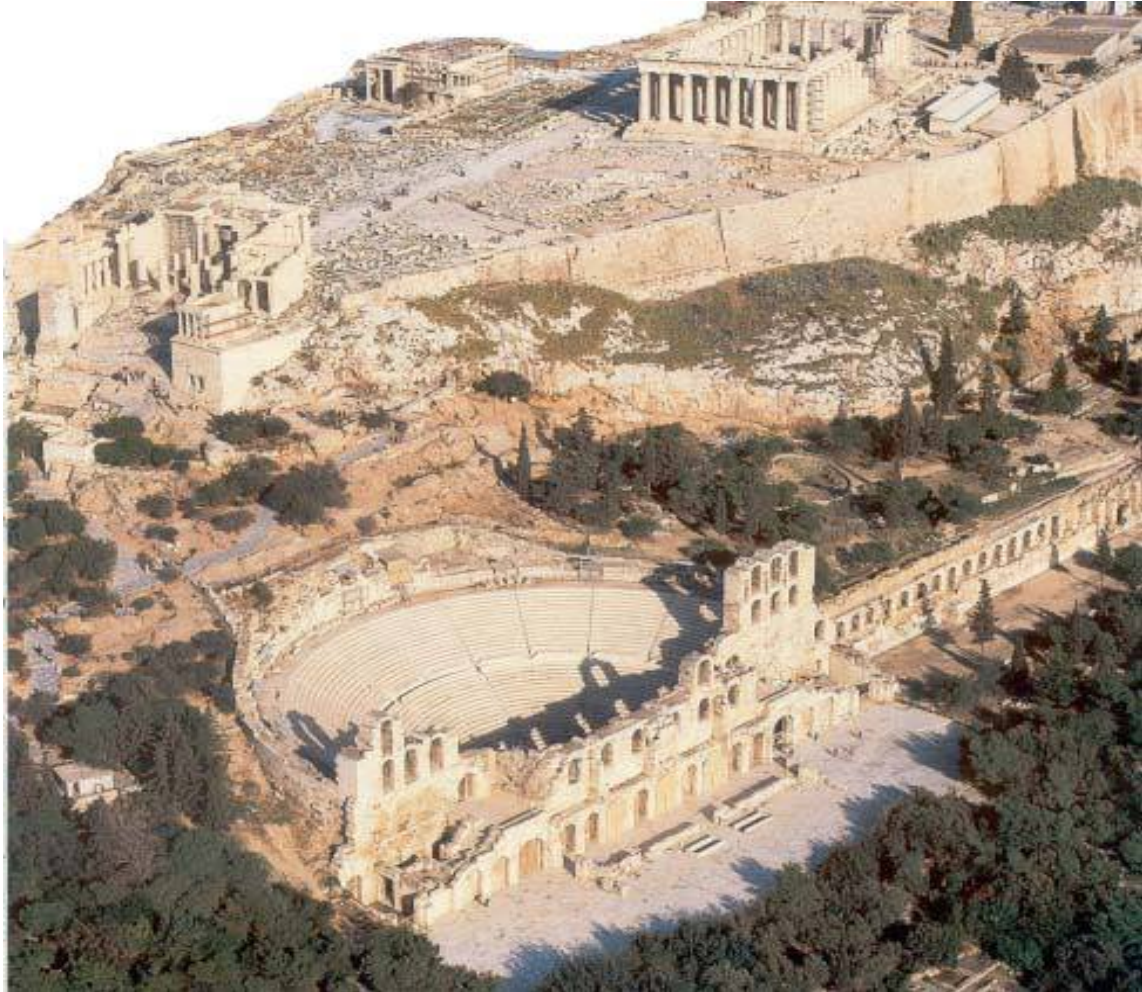
**Η καθημερινή ζωή των Βυζαντινών
στις πόλεις και την ύπαιθρο
με τις ευχάριστες στιγμές
και τα προβλήματά τους.**

**Οι Βυζαντινοί
αγωνίστηκαν για
την πίστη τους,
τον πολιτισμό τους
και κράτησαν την αυτοκρατορία
ελεύθερη πάνω από χίλια χρόνια.**

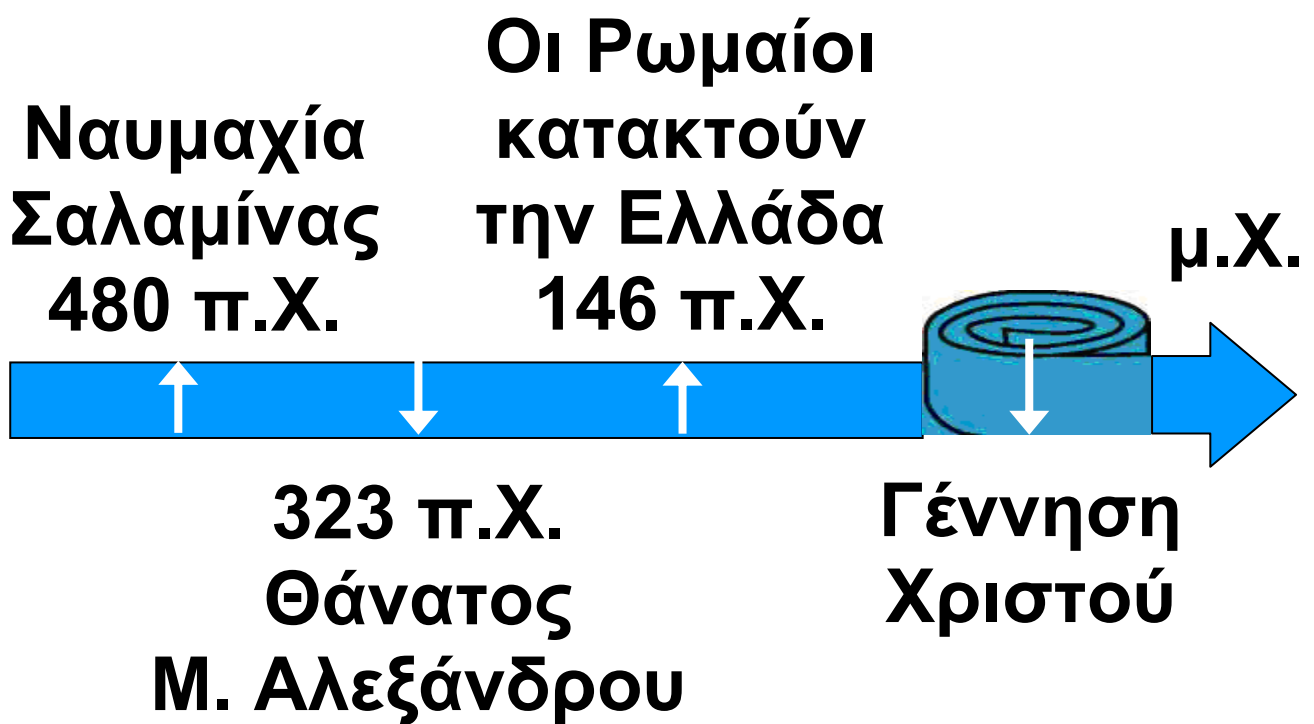

**Η Άλωση της
Κωνσταντινούπολης
από τους Τούρκους
σήμανε και το τέλος
της αυτοκρατορίας.**

Α. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ

Το ρωμαϊκό Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού, κάτω από την Ακρόπολη της αρχαίας Αθήνας

1. Οι Ρωμαίοι κυβερνούν τους Έλληνες

Η υποδούλωση της Ελλάδας έχει δυσάρεστες συνέπειες για τους Έλληνες. Οι Ρωμαίοι, αρχικά, διοικούν τους κατακτημένους με σκληρό τρόπο. Κάθε πόλη αντιμετωπίζεται ανάλογα με τη στάση που τήρησε απέναντί τους.

Στην ιστορία της Δ΄ τάξης μάθαμε ότι το 146 π.Χ. οι Ρωμαίοι κατέκτησαν την Ελλάδα, ύστερα από μακροχρόνιους πολέμους. Από τα πρώτα χρόνια της κατάκτησής της όμως αντιμετώπισαν πολλές δυσκολίες στη διακυβέρνηση των κατακτημένων πόλεων. Γι' αυτό, στο πρώτο διάστημα κατοχής της χώρας, εφάρμοσαν ιδιαίτερα σκληρά μέτρα για τη διοίκησή της.

Πρώτη φροντίδα των Ρωμαίων ήταν να κρατήσουν τους Έλληνες διχασμένους και να τους εμποδίσουν να συνεργαστούν μεταξύ τους. Γι' αυτό, αμέσως μετά την κατάκτηση, κατήργησαν τα δημοκρατικά πολιτεύματα και τις συμμαχίες των ηττημένων πόλεων-κρατών. Εφάρμοσαν δηλαδή για τη διακυβέρνησή τους το «διαίρει και βασίλευε» (1).

Βασικό κριτήριο για το νέο τρόπο διοίκησης κάθε πόλης ήταν η στάση που αυτή είχε τηρήσει στους ελληνορωμαϊκούς πολέμους. Έτσι:

- Σε όσες συμμαχίσαν μαζί τους ή δεν αντιστάθηκαν στις λεγεώνες (2),

(1). «διαίρει και βασίλευε»: χώρισέ τους και κυβένησέ τους

(2). λεγεώνα: ρωμαϊκό στρατιωτικό σώμα

τους παραχωρούσαν ανεξαρτησία ή αυτονομία (3) και ανέθεταν τη διοίκησή τους σε φιλορωμαίους Έλληνες.

- Σε όσες όμως αντιστάθηκαν, φέρθηκαν ανελέητα. Γκρέμισαν τα τείχη τους, άρπαξαν θησαυρούς και έργα τέχνης, επέβαλαν βαρύτατους φόρους, αφόπλισαν και αιχμαλώτισαν τους κατοίκους τους. Στις πόλεις αυτές εγκατέστησαν μόνιμες ρωμαϊκές φρουρές και ανέθεσαν τη διοίκησή τους σε Ρωμαίους αξιωματούχους.

Δυσάρεστες συνέπειες για τους Έλληνες όμως είχε και η διαρκής παρουσία ρωμαϊκού στρατού στον τόπο τους. Οι λεγεώνες συντηρού-

(3). αυτονομία: δικαίωμα να διοικούνται με δικούς τους νόμους και άρχοντες

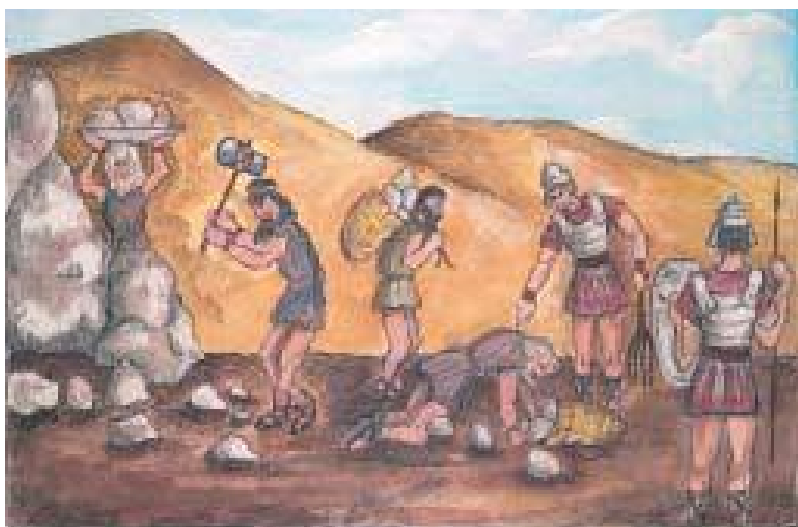
νταν από τα προϊόντα της υπαίθρου και συχνά στρατολογούσαν τους κατοίκους της. Οι πληθυσμοί ένιωθαν ανασφαλείς και φοβισμένοι. Πολλοί εγκατέλειπαν τη γη τους και κατέφευγαν στις πόλεις. Κι εκεί όμως τους περίμεναν η φτώχεια, η διαρκής παρουσία και η απειλή των κατακτητών.

1. Οι ρωμαϊκές λεγεώνες λεηλατούσαν συχνά την ύπαιθρο.

Όλα αυτά δημιούργησαν έντονη δυσαρέσκεια στους Έλληνες, οι οποίοι για πρώτη φορά βρέθηκαν υπόδουλοι σ' έναν ξένο λαό. Γι' αυτό πολλές φορές ξεσηκώθηκαν κατά των κατακτητών. Ο ρωμαϊκός στρατός όμως κατέπνιξε αυτές τις εξεγέρσεις και τιμωρούσε σκληρά αυτούς που θεωρούσε πρωταίτιους.

- Είχαν λόγους οι κατακτημένοι Έλληνες να νιώθουν ανασφαλείς και φοβισμένοι;
- Γιατί οι Ρωμαίοι κατήργησαν τις συμμαχίες των πόλεων και κυβέρνησαν την καθεμία διαφορετικά;

2. Αιχμάλωτοι Έλληνες δουλεύουν στους ρωμαϊκούς δρόμους

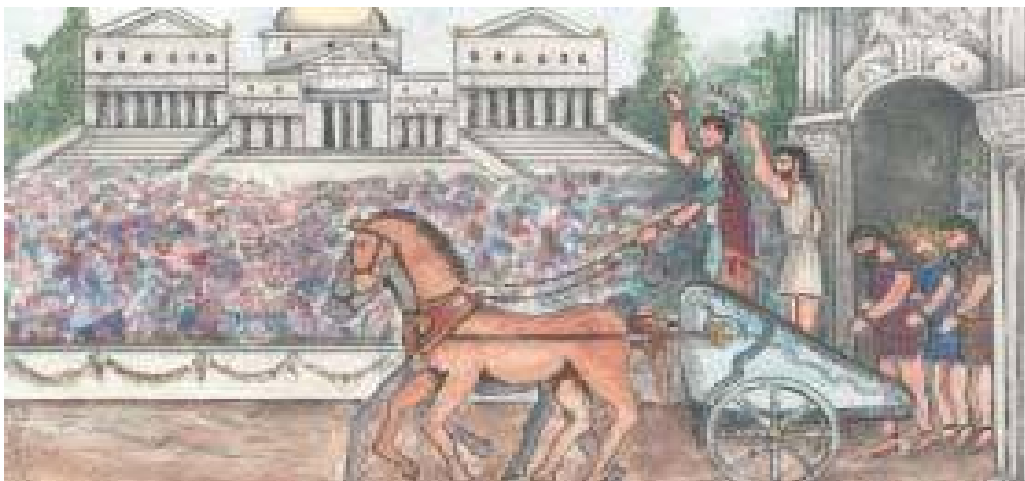
3. Ο Πολύβιος για την ερήμωση της υπαίθρου

«Στην εποχή μας σε ολόκληρη την Ελλάδα επικρατεί απαιδία(1) και ολιγανθρωπία. Αυτά ήταν αιτία να ερημωθούν οι πόλεις και να μειωθεί η παραγωγή αγαθών στην ύπαιθρο, μολονότι δεν είχαμε αρρώστιες ούτε υποφέραμε από συνεχείς πολέμους».

Πολύβιου, *Ιστορία*

(1). απαιδία: έλλειψη παιδιών

4. Χιλιάδες αιχμάλωτοι Έλληνες και ανεκτίμητα έργα τέχνης μεταφέρθηκαν στη Ρώμη, για να επιδειχθούν στους θριάμβους(2) των νικητών στρατηγών.

(2). θρίαμβος: είδος παρέλασης, που έκαναν οι Ρωμαίοι, για να επιδείξουν τα λάφυρα και τους αιχμαλώτους από τους πολέμους

2. Οι Έλληνες «κατακτούν» τους Ρωμαίους με τον πολιτισμό τους

Οι Ρωμαίοι γνωρίζουν τον ελληνικό πολιτισμό. Τον θαυμάζουν, τον μιμούνται και τον συνδυάζουν με τα έργα και τις συνήθειες του δικού τους λαού. Έτσι γεννιέται ένας νέος πολιτισμός: ο ελληνορωμαϊκός.

Οι Ρωμαίοι με την κατάκτηση της Ελλάδας γνώρισαν από κοντά τον πολιτισμό των Ελλήνων. Γοητεύτηκαν από τους ωραίους ναούς, τα αγάλματα των θεών και των ηρώων, τα θέατρα και τα στάδιά τους, τις τοπικές και τις πανελλήνιες γιορτές τους. Στις ελληνικές πόλεις, ιδιαίτερα στην Αθήνα, γνώρισαν ονομαστούς δασκάλους και δημιουργούς και

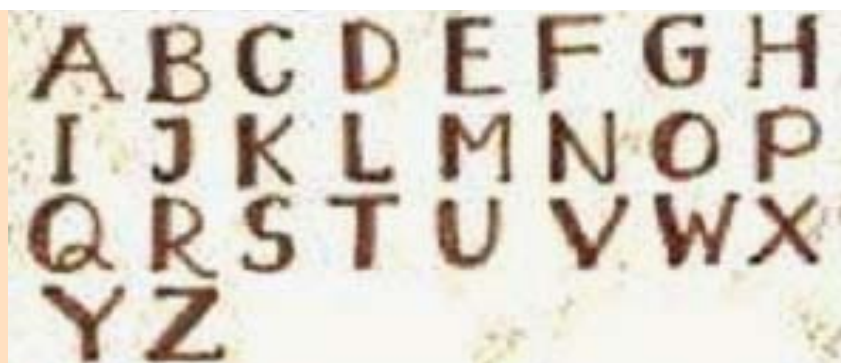
θαύμασαν την πρόοδό τους στα γράμματα και τις καλές τέχνες.

Ο θαυμασμός αυτός τους έκανε να αλλάξουν αρχική σκληρή στάση τους απέναντι στους κατακτημένους Έλληνες και να αξιοποιήσουν τις

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

ΤΟ ΛΑΤΙΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

1. Το λατινικό αλφάβητο βασίζεται στο ελληνικό. Οι Ρωμαίοι το γνώρισαν από τους Έλληνες αποίκους της Κάτω Ιταλίας

γνώσεις τους, για να κάνουν παρόμοια έργα στη Ρώμη και σε όλες περιοχές της αυτοκρατορίας. Έτσι στα χρόνια που ακολούθησαν:

- Κτίζουν σπίτια και δημόσια κτίρια με ελληνικά σχέδια και τα στολίζουν με αγάλματα και έργα τέχνης που κάνουν Έλληνες τεχνίτες.

- Μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα, που μιλιέται σ' όλες τις κατακτημένες χώρες της Ανατολής.

- Παίρνουν Έλληνες δασκάλους για τα παιδιά τους και συχνά τα στέλνουν στην Ελλάδα να σπουδάσουν.

- Καλλιεργούν τη δική τους γλώσσα, τη λατινική, και μεταφράζουν σ' αυτή έργα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων. Παίζουν ακόμη στα θέατρά τους ελληνικές τραγωδίες και κωμωδίες.

- **Φιλέλληνες Ρωμαίοι αυτοκράτορες και άρχοντες πόλεων δαπανούν πολλά χρήματα και κοσμούν με θαυμαστά έργα την Αθήνα και άλλους ελληνικούς χώρους.**

Όλα αυτά έφεραν πιο κοντά τους δύο λαούς και τους βοήθησαν να γνωρίσει καλύτερα ο ένας τον άλλο. Από τη συνύπαρξη και τη συνεργασία αυτή γεννήθηκε ένας νέος πολιτισμός, ο ελληνορωμαϊκός, που θαυμαστά έργα του υπάρχουν ακόμη γύρω μας και κοντά μας.

- **Με βάση το κείμενο και με όσα γνωρίζετε από την περυσινή σας ιστορία, συζητήστε γιατί η ελληνική γλώσσα μιλιόταν σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ανατολής. Συμβαίνει κάτι ανάλογο σήμερα;**

- Ποια στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού φαίνεται ότι εκτιμά ο Πλίνιος;
- Ποιες ελληνικές πόλεις αναφέρει ιδιαίτερα ο Πλίνιος στην πηγή 4; Γιατί;

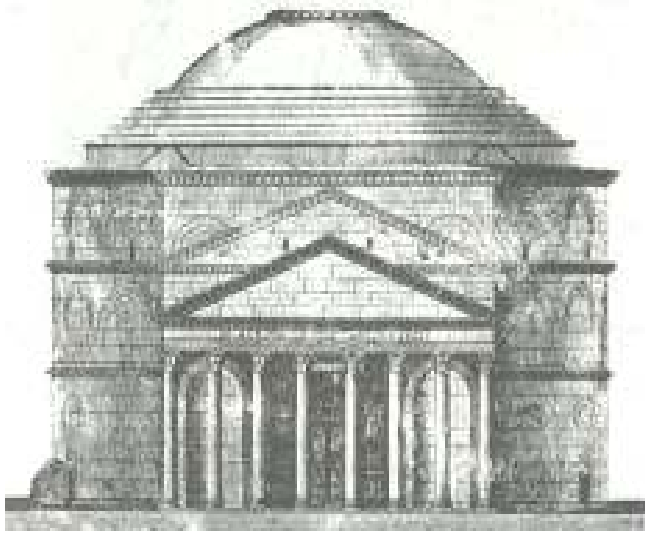
2. Η Πύλη του Αδριανού και στο βάθος ο ναός του Ολυμπίου Διός.

Ο αυτοκράτορας Αδριανός, μαθητής του Έλληνα ιστορικού Πλουτάρχου, έκανε μεγάλα έργα

στην Αθήνα. Από αυτά σώζονται η Βιβλιοθήκη, το Αδριάνειο υδραγωγείο και η Πύλη του Αδριανού.

3. Οι Έλληνες θεοί στο Ρωμαϊκό Πάνθεο

Κοντά στους Έλληνες οι Ρωμαίοι γνώρισαν τους θεούς του Ολύμπου και θαύμασαν την πίστη των Ελλήνων σε θεούς με ανθρώπινη μορφή. Πολλούς απ' αυτούς τους λάτρεψαν κι αυτοί, τους παράστησαν με την τέχνη τους και τους έβαλαν στο Πάνθεό(1) τους, με τα ίδια ή με λατινικά ονόματα.

3.α. Το Πάνθεο της Ρώμης.
(Λιθογραφία, Αρχαιολογικό Λεξικό Αλ. Ραγκαβή).

(1). Ναός της Ρώμης, αφιερωμένος σε όλους τους θεούς. Σώζεται έως σήμερα και λειτουργεί ως εκκλησία.

**4. Επιστολή του Ρωμαίου
έπαρχου Πλίνιου προς
τον Βαλέριο Μάξιμο, Κυβερνήτη
της επαρχίας της Αχαΐας(2).**

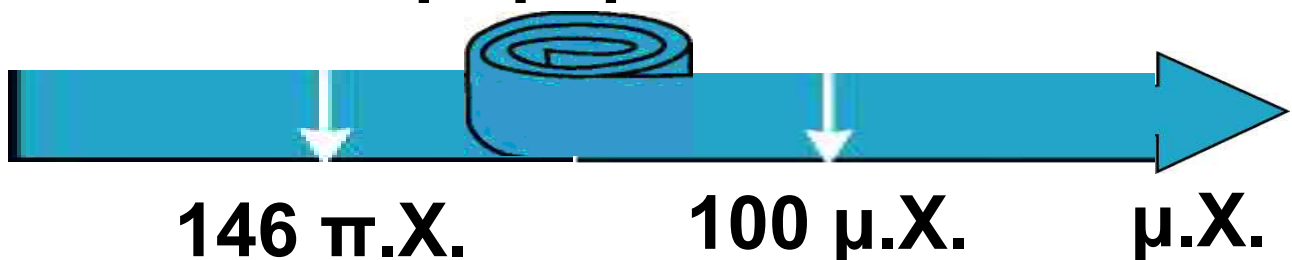
«Να έχεις στο νου σου ότι σε στέλνουν να κυβερνήσεις την επαρχία της Αχαΐας, τη γνήσια και πραγματική Ελλάδα, όπου πιστεύεται ότι γεννήθηκε ο πολιτισμός και η λογοτεχνία, όπως και η γεωργία. Σε στέλνουν να βάλεις τάξη στο πολίτευμα των ελεύθερων πόλεων. Πηγαίνεις σε ελεύθερους ανθρώπους, που είναι ελεύθεροι με πλήρη έννοια.

(2). Αχαΐα: Έτσι ονόμαζαν οι Ρωμαίοι αρχικά την Πελοπόννησο και αργότερα όλη τη νότια Ελλάδα.

3. Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία, μια υπερδύναμη του αρχαίου κόσμου

Οι Ρωμαίοι συνεχίζουν τις κατακτήσεις τους και γίνονται κοσμοκράτορες. Κυβερνούν τις κατακτημένες χώρες με αυστηρούς νόμους και αντιμετωπίζουν τα προβλήματα οργάνωσης της απέραντης αυτοκρατορίας τους.

Γέννηση Χριστού

Για τρεις αιώνες μετά την υποταγή της Ελλάδας οι Ρωμαίοι συνέχισαν τις κατακτήσεις τους στη Δύση, την Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική Όλες οι χώρες γύρω

από τη Μεσόγειο έγιναν ρωμαϊκές επαρχίες και οι Ρωμαίοι με περηφάνια την ονόμαζαν: «η θάλασσά μας» (mare nostrum).

1. Ο αετός ήταν το σύμβολο της δύναμης του Ρωμαίου αυτοκράτορα

Έτσι, στις αρχές του 1ου μ.Χ. αιώνα, τα σύνορα της αυτοκρατορίας τους έκλειναν μέσα τους όλο το γνωστό ως τότε κόσμο. Ο πληθυσμός της ξεπερνούσε τα 50 εκατομμύρια. Οι Ρωμαίοι δηλαδή έγιναν κοσμοκράτορες (1).

(1). κοσμοκράτορας: κυβερνήτης όλου του κόσμου.

Ήταν μια πολυπολιτισμική αυτοκρατορία(2). Κι όλοι αυτοί έπρεπε να κυβερνηθούν από τη Ρώμη! Οι Ρωμαίοι, για να λύσουν τα προβλήματα διοίκησης που γεννούσε η απέραντη αυτοκρατορία τους:

- Όρισαν τον αυτοκράτορα «πρώτο πολίτη» της χώρας κι όλοι όφειλαν πίστη και υπακοή σ' αυτόν.
- Έδωσαν τον τίτλο του Ρωμαίου πολίτη(3) σε όσους κατακτημένους αποδέχονταν την κυριαρχία της Ρώμης.

(2). πολυπολιτισμική αυτοκρατορία: αυτή που κατοικείται από ομάδες με διαφορετικό πολιτισμό.

(3). Ρωμαίος πολίτης: ο κάτοικος της αυτοκρατορίας που είχε πολιτικά δικαιώματα.

- Οργάνωσαν πειθαρχημένο στρατό, για τη φύλαξη των συνόρων και τη διατήρηση τάξης και ειρήνης στην αυτοκρατορία.
- Διόρισαν ανώτερους Ρωμαίους κυβερνήτες (ανθύπατους), οι οποίοι επέβλεπαν τους τοπικούς άρχοντες και ενημέρωναν τον αυτοκράτορα.
- Μείωσαν τους φόρους των πολιτών και οργάνωσαν καλύτερα τον τρόπο είσπραξης τους.
- Ψήφισαν δικαιότερους νόμους και φρόντιζαν για την τήρηση και την εφαρμογή τους απ' όλους.

3. Ανδριάντας του αυτοκράτορα Αυγούστου
(Μουσείο Βατικανού).
Οι Ρωμαίοι σέβονταν τον αυτοκράτορα τόσο που τον λάτρευαν ως θεό.

Όλα αυτά τα μέτρα βοήθησαν να επικρατήσει τάξη, ασφάλεια και δικαιοσύνη στην αυτοκρατορία, για διακόσια περίπου χρόνια. Στο διάστημα αυτό αναπτύχθηκαν η γεωργία, το εμπόριο, η ναυτιλία και η βιοτεχνία. Ήταν η περίοδος της «ρωμαϊκής ειρήνης» (pax romana) όπως ονομάστηκε.

4. «Όλοι οι δρόμοι οδηγούν στη Ρώμη»

Στα χρόνια ακμής του ρωμαϊκού κράτους κατασκευάστηκε ένα πυκνό δίκτυο δρόμων, που ένωνε την πρωτεύουσα με όλες τις περιοχές της αυτοκρατορίας, τις μεγάλες πόλεις και τα λιμάνια. Ένας από αυτούς ήταν η Εγνατία Οδός. Ξεκινούσε από το Δυρράχιο, περνούσε από τη Βέροια, την

Πέλλα και τη Θεσσαλονίκη και κατέληγε στο Βυζάντιο. Τους δρόμους αυτούς χρησιμοποιούσαν κυρίως ο στρατός, οι έμποροι και οι αγγελιοφόροι.

4.1. Οι ρωμαϊκοί δρόμοι

- Τι άλλαξε στη συμπεριφορά των Ρωμαίων, ώστε «οι ανασφαλείς και φοβισμένοι» κάτοικοι των κατακτημένων περιοχών τώρα να νιώθουν πιο ασφαλείς;
- Με βάση τα μέτρα που έλαβαν οι Ρωμαίοι, ποια από τα προβλήματα διοίκησης νομίζετε ότι αντιμετώπι-

**στηκαν; Πώς νομίζετε ότι βοήθησε
καθένα από τα μέτρα αυτά τη
«ρωμαϊκή ειρήνη»;**

**5. Σε περιόδους ειρήνης ο
ρωμαϊκός στρατός εργαζόταν και
βοηθούσε να κατασκευαστούν
δρόμοι, γέφυρες, λιμάνια και
αρδευτικά έργα.**

6. Οι αγγελιοφόροι – σκυταλοδρόμοι

Οι ταχυδρομικές υπηρεσίες των Ρωμαίων ήταν πολύ καλά οργανωμένες. Σε κάθε μεγάλη οδό υπήρχαν σταθμοί με ξεκούραστα άλογα. Οι αγγελιοφόροι άλλαζαν τα κουρασμένα άλογά τους και συνέχιζαν το ταξίδι τους μέχρι να συναντήσουν τον επόμενο ταχυδρόμο, που τους περίμενε για να μεταφέρει την αλληλογραφία. Με μορφή σκυταλοδρομίας, οι έφιπποι αγγελιοφόροι μετέφεραν την κρατική αλληλογραφία, από και προς τη Ρώμη, σε χρόνο θαυμαστό για τα μέσα της εποχής.

Will Durant,
Παγκόσμιος Ιστορία
του Πολιτισμού

4. Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη

Οι Ρωμαίοι ζούσαν σε μικρές και μεγάλες πόλεις καθώς και σε χωριά της υπαίθρου. Η Ρώμη με τα κτίρια της, το λιμάνι της και τα θεάματά της αποτελούσε το κέντρο ζωής του ρωμαϊκού κόσμου.

Η Ρώμη ήταν η έδρα του αυτοκράτορα και η καρδιά του ρωμαϊκού κράτους. Ήταν χτισμένη πλάι στον Τίβερη ποταμό και στολισμένη με ναούς, ωραία κτίρια και έργα τέχνης. Στην περίοδο ακμής της αυτοκρατορίας ο πληθυσμός της, μαζί με τους δούλους και τους ξένους, πλησίαζε το ενάμισι εκατομμύριο. Οι περισσότεροι κάτοικοι διέμεναν σε πολυκατοικίες και οι πιο εύποροι

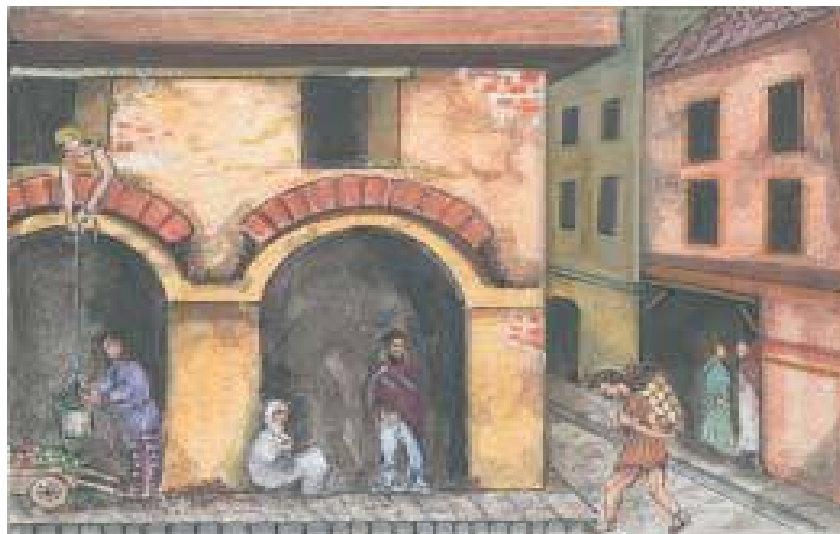
σε μονοκατοικίες. Στον Παλατίνο λόφο ήταν χτισμένο και το παλάτι των αυτοκρατόρων.

Οι κάτοικοι της ρωμαϊκής υπαίθρου ήταν γεωργοί, βοσκοί, τεχνίτες και μικροέμποροι. Οι μεγαλοϊδιοκτήτες γεωργίας είχαν μεγάλα και γόνιμα αγροκτήματα. Σε αυτά ήταν κτισμένα τα σπίτια των ιδιοκτητών και κοντά τους στάβλοι, ορνιθώνες και αποθήκες για τους καρπούς και τις ζωοτροφές. Όλα αυτά τα φρόντιζαν οι δούλοι, που έμεναν μόνιμα εκεί.

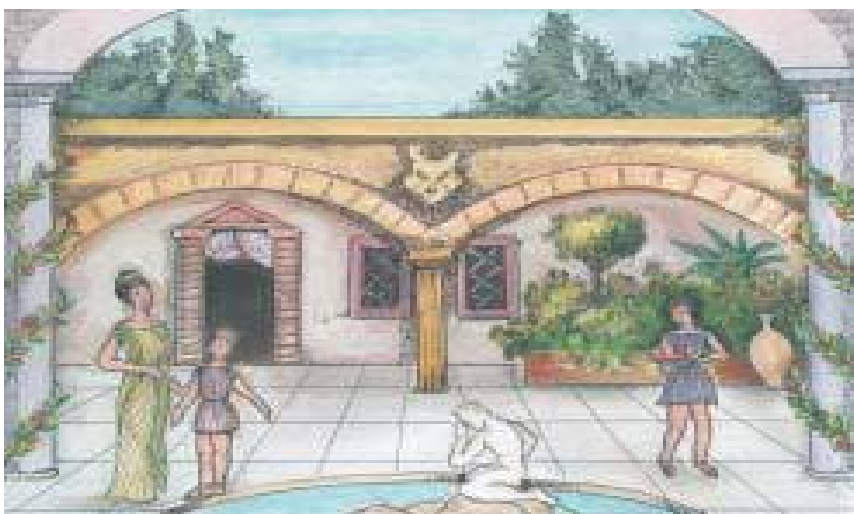
Οι μικροϊδιοκτήτες καλλιεργούσαν μόνοι τα κτήματά τους και ζούσαν από τα λιγοστά προϊόντα της παραγωγή τους. Τα παιδιά τους συνήθως εγκατέλειπαν την ύπαιθρο και αναζητούσαν εργασία και καλύτερη τύχη στο στρατό, στην πόλη, στις τέχνες και στα δημόσια

έργα, που γίνονταν σε όλη την αυτοκρατορία.

Όλοι αυτοί, πλούσιοι και φτωχοί, πήγαιναν συχνά στη Ρώμη για να πάρουν μέρος στις μεγάλες γιορτές και στους αγώνες που γίνονταν εκεί.

1. Πολυκατοικίες σε φτωχογειτονιά

2. Έπαυλη πλουσίων στα προάστια.

- Παρατηρήστε και συγκρίνετε τις εικόνες 1 και 2. Βρείτε ομοιότητες και διαφορές. Συμβαίνει κάτι ανάλογο σήμερα;
- Παρατηρήστε την εικόνα 3 και εντοπίστε τις γεωργικές δραστηριότητες που απεικονίζονται σε αυτή. Τι συμπεραίνετε για τον ιδιοκτήτη αυτού του αγροκτήματος;

3. Ψηφιδωτή παράσταση ρωμαϊκού αγροκτήματος (Τύνιδα, Εθνικό Μουσείο)

4. Ο Τίβερης αρτηρία ζωής για τη Ρώμη

4.α. Ο Τίβερης ποταμός

Η Ρώμη δεν είναι παραθαλάσσια. Ο Τίβερης ποταμός όμως, που ήταν πλωτός, συνέδεε την πόλη με τη θάλασσα και με όλα τα λιμάνια της Μεσογείου. Καθημερινά ανέβαιναν τον Τίβερη 25 φορηγίδες(1), μεταφέροντας σιτάρι στη Ρώμη και κοντά τους άλλες, φορτωμένες λάδι, κρασί, τρόφιμα, μεταλλικά, υλικά οικοδομής και άλλα είδη

για την αγορά. Οι Ρωμαίοι, εκτιμώντας την αξία του Τίβερη για τη ζωή τους, τον τιμούσαν και τον λάτρευαν ως θεό.

Will Durant, Παγκόσμιος Ιστορία του Πολιτισμού

5. Άρτος και θεάματα

Οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες για να κρατούν ικανοποιημένους τους κατοίκους των μεγάλων πόλεων, που έκαναν συχνά εξεγέρσεις, τους προσέφεραν δωρεάν γεύματα και δωρεάν διασκέδαση (άρτο και θεάματα). Αυτά τα θεάματα ήταν κυρίως μονομαχίες και θηριομαχίες.

5.1 Μια παράσταση στο Κολοσσαίο.

Πολλά άτομα μονομαχούσαν, ενώ άλλοι πολεμούσαν μεταξύ τους σε ομάδες, στην ξηρά ή στο νερό. Τότε πλημμύρισε ξαφνικά το αμφιθέατρο και έφεραν μέσα άλογα και ταύρους και άλλα κατοικίδια, που είχαν εκπαιδευτεί να κινούνται στο νερό όπως στη στεριά. Έφεραν και ανθρώπους πάνω σε πλοία, οι οποίοι άρχισαν να ναυμαχούν.

Κάσσιος Δίων, *Ιστορία της Ρώμης*

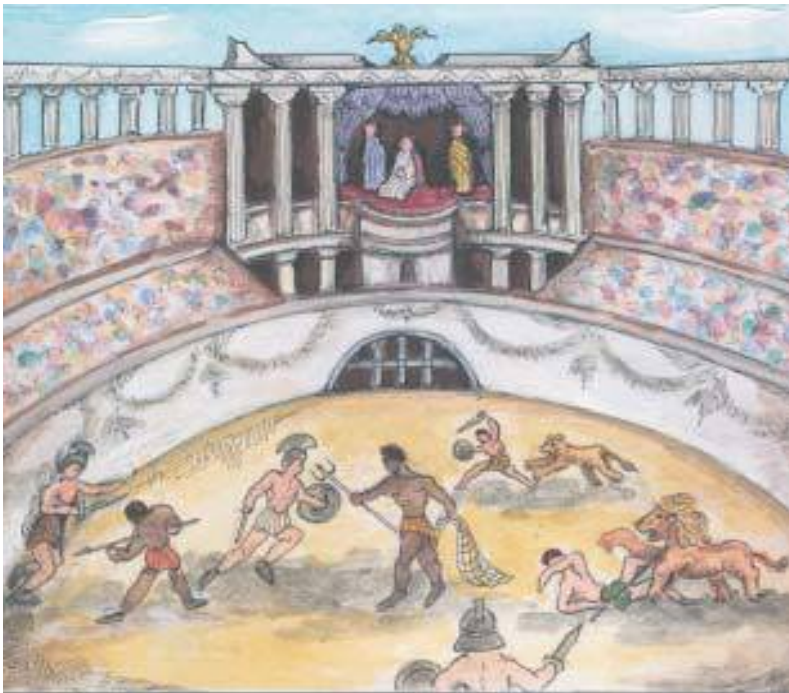

**5.2. Το Κολοσσαίο της Ρώμης
όπως είναι σήμερα**

5.3. Μια απάνθρωπη διασκέδαση

Το πλήθος μετά από κάθε μονομαχία ζητά από το νικητή που φόνευσε τον αντίπαλό του, να αντιμετωπίσει αμέσως άλλον, ξεκούραστο, που θα καταφέρει να τον φονεύσει. Και ο τελευταίος νικητής φυλάσσεται για μια άλλη σφαγή. Έτσι ο άνθρωπος, πράγμα ιερό για τον άνθρωπο, φονεύεται από το συνάνθρωπό του για απλή διασκέδαση των θεατών.

**Σενέκας,
Επιστολές**

A. Ανακεφαλαίωση (1 - 4)

Οι Ρωμαίοι:

- Κατάκτησαν την Ελλάδα και κράτησαν τους Έλληνες διαιρεμένους.
- Δημιούργησαν ένα απέραντο κράτος κι έγιναν κοσμοκράτορες.
- Εφάρμοσαν το «διαίρει και βασίλευε» για τη διακυβέρνηση των κατακτημένων.
- Επηρεάστηκαν από τον τρόπο ζωής και τον πολιτισμό των Ελλήνων.

Οι Έλληνες:

- Βρέθηκαν για πρώτη φορά υπόδουλοι σε ξένο κατακτητή.
- Διατήρησαν τη γλώσσα, τη θρησκεία τους, τα ήθη και τα έθιμά τους,

- **«Κατάκτησαν τους κατακτητές» με τα γράμματα και τις τέχνες τους,**
- **Συνεργάστηκαν και δημιούργησαν τον «ελληνορωμαϊκό πολιτισμό».**

Στα χρόνια της «ρωμαϊκής ειρήνης»:

- **Προόδευσαν η γεωργία, η βιοτεχνία, η ναυτιλία και το εμπόριο.**
- **Περιορίστηκαν οι μεγάλες κοινωνικές διαφορές.**
- **Πλούσιοι και φτωχοί μετείχαν στις γιορτές.**

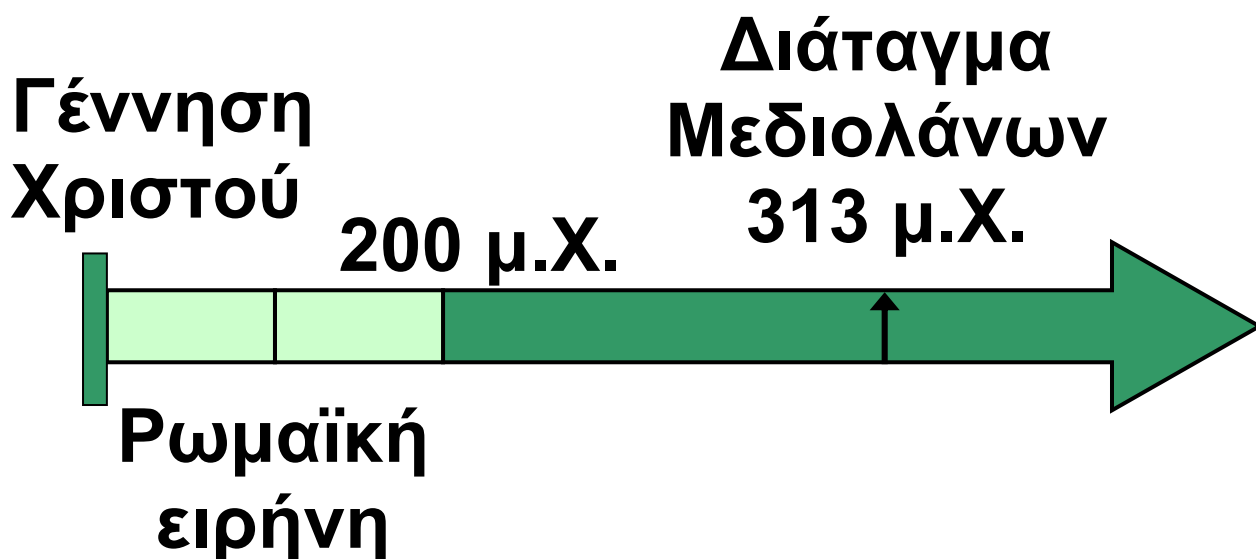
Β. Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ

**Ο Μ. Κωνσταντίνος προσφέρει
στην Παναγία την οχυρωμένη
Κωνσταντινούπολη
και ο Ιουστινιανός την Αγία Σοφία.
(Ψηφιδωτό από το ναό)**

5. Μεγάλες αλλαγές στη διοίκηση της αυτοκρατορίας

Τον 3ο αιώνα μ.Χ. την αυτοκρατορία κλονίζουν εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα. Ο Διοκλητιανός εφαρμόζει την τετραρχία για τη σωτηρία της. Το διάταγμα της ανεξιθρησκίας δίνει λύση στις θρησκευτικές διαμάχες.

Η περίοδος ακμής της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας κράτησε περίπου δύο αιώνες (1ο και 2ο μ.Χ.). Από τις αρχές του 3ου αιώνα μ.Χ. όμως τη μακρόχρονη ρωμαϊκή ειρήνη άρχισαν να κλονίζουν εσωτερικά και εξωτερικά γεγονότα, που απείλησαν ακόμη και τη διάλυση του κράτους. Συγκεκριμένα:

- Γειτονικοί λαοί, οι Γότθοι στο βορρά και οι Πέρσες στην ανατολή παραβίαζαν τα σύνορα, λεηλατούσαν τις ακριτικές επαρχίες και έκλειναν τους δρόμους του εμπορίου.
- Ο στρατός είχε γίνει παντοδύναμος. Οι στρατιωτικές δυνάμεις, αντί να φρουρούν τα σύνορα, στασίαζαν ή συγκρούονταν μεταξύ τους και συχνά όριζαν ή καταργούσαν τους αυτοκράτορες.

- Κάποιες ακριτικές επαρχίες της Ανατολή αποσχίστηκαν από την αυτοκρατορία και έκαναν δικά τους κράτη.
- Οι σκληροί διωγμοί κατά των Χριστιανών προκαλούσαν τη δυσαρέσκεια των πιστών της νέας θρησκείας για το ρωμαϊκό κράτος και έντονο διχασμό ανάμεσα σε αυτούς και τους οπαδούς των άλλων θρησκειών.

1. Πολλοί χριστιανοί διώχτηκαν και φυλακίστηκαν για την πίστη τους.

Ο αυτοκράτορας Διοκλητιανός προσπάθησε να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα με το σύστημα της τετραρχίας. Χώρισε δηλαδή την αυτοκρατορία σε τέσσερις μεγάλες περιφέρειες, δύο στην Ανατολή δύο στη Δύση, και όρισε για καθεμιά το δικό της άρχοντα, με αυξημένες εξουσίες.

Το σύστημα αυτό επανέφερε ηρεμία και τάξη στο εσωτερικό του κράτους και ασφάλεια στα σύνορα από τις εχθρικές επιδρομές.

Δεν κράτησε όμως πολύ. Μετά την παραίτηση του Διοκλητιανού, οι τέσσερις συνάρχοντες, που αυτός είχε ορίσει, ο Κωνσταντίνος και ο Μαξέντιος στη Δύση, ο Λικίνιος και ο Γαλέριος στην Ανατολή συγκρούστηκαν μεταξύ τους. Νικητές από τις εμφύλιες αυτές διαμάχες βγήκαν ο Κωνσταντίνος και ο Λικίνιος.

Για να δώσουν τέλος στην αναστάτωση που είχαν προκαλέσει οι διωγμοί κατά των Χριστιανών, οι δύο συναυτοκράτορες υπέγραψαν στο Μεδιόλανο της Ιταλίας(1) το Διάταγμα της ανεξιθρησκίας, το 313 μ.Χ. Σύμφωνα με αυτό, κάθε πολίτης της αυτοκρατορίας μπορούσε να λατρεύει όποιο θεό θέλει. Έτσι ο δρόμος για την εξάπλωση του Χριστιανισμού άνοιξε.

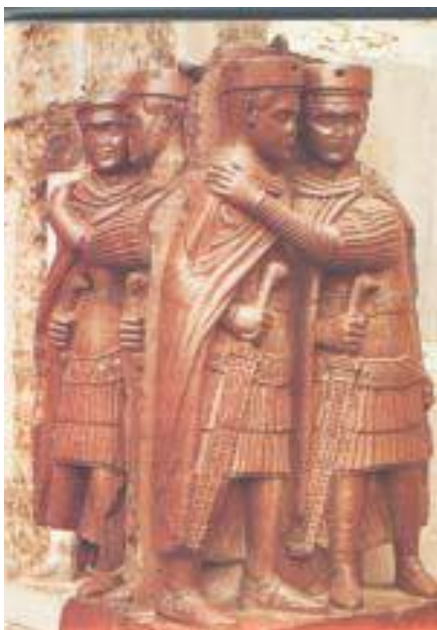
Λίγα χρόνια αργότερα (324 μ.Χ.), ο Κωνσταντίνος και ο Λικίνιος συγκρούστηκαν στην Αδριανούπολη. Νικητής από αυτή την εμφύλια διαμάχη βγήκε ο Κωνσταντίνος, ο οποίος έγινε μονοκράτορας.

Ο Κωνσταντίνος προχώρησε σε σημαντικές αλλαγές για την καλύ-

(1). Μεδιόλανο: το σημερινό Μιλάνο.

τερη διοίκηση της αυτοκρατορίας:

- **Αναδιοργάνωσε το διασπασμένο από την τετραρχία στρατό.**
- **Διόρισε έπαρχους με πολλές εξουσίες στις περιφέρειες του κράτους.**
- **Οργάνωσε διπλωματικές επαφές με τους γειτονικούς λαούς.**
- **Έκοψε νέο χρυσό νόμισμα, που κυκλοφόρησε παντού και τόνωσε την οικονομία.**
- **Μετέφερε την πρωτεύουσα από τη Ρώμη στο Βυζάντιο.**

**2. Τετράρχες.
(Ανάγλυφο.
Άγιος Μάρκος,
Βενετία)**

Για τις τολμηρές του αποφάσεις, οι οποίες είχαν ευεργετικά αποτελέσματα για την αυτοκράτορα, οι ιστορικοί ονόμασαν τον Κωνσταντίνο Μέγα και οι χριστιανοί Άγιο και Ισαπόστολο.

3. Ο Κωνσταντίνος σε νόμισμα της εποχής

- Ποια από τα προβλήματα της αυτοκρατορίας προσπάθησε να αντιμετωπίσει ο Κωνσταντίνος με τα διοικητικά μέτρα που πήρε;
- Το διάταγμα της ανεξιθρησκίας εξακολουθεί να είναι επίκαιρο και στην εποχή μας;

4. Το διάταγμα των Μεδιολάνων

«Εμείς, ο Αύγουστος Κωνσταντίνος και ο Αύγουστος Λικίνιος συναντηθήκαμε στο Μεδιόλανο και αφού σκεφτήκαμε καθαρά και σωστά αποφασίσαμε:

- Να δώσουμε στους χριστιανούς και σε όλους τους άλλους την ελευθερία ν' ακολουθούν τη θρησκεία που θέλουν, ώστε οποιαδήποτε θεότητα κι οποιαδήποτε ουράνια δύναμη υπάρχει να είναι ευνοϊκή σ' εμάς και σε όσους βρίσκονται κάτω από την εξουσία μας.**
- Να μην εμποδίζεται κανείς απόλύτως να ασπάζεται τη θρησκεία και τη λατρεία των χριστιανών και**

καθένας να μπορεί ν' αφιερώνεται στη θρησκεία που νομίζει ότι του ταιριάζει καλύτερα».

Ευσέβιος, *Εκκλησιαστική Ιστορία*

6. Μια νέα πρωτεύουσα, η Κωνσταντινούπολη

Ο Κωνσταντίνος παίρνει τη μεγάλη απόφαση να μεταφέρει την πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας από τη Ρώμη στο Βυζάντιο. Η θέση της νέας πρωτεύουσας έχει πολλά φυσικά και στρατηγικά πλεονεκτήματα.

1. Από το Βυζάντιο περνούσαν όλα τα πλοία που ταξίδευαν από το Αιγαίο πέλαγος προς τον Εύξεινο Πόντο και αντίστροφα.

Η κατάργηση της τετραρχίας έφερε στην αρχή ηρεμία και ενότητα στην αυτοκρατορία. Ο μονοκράτορας Κωνσταντίνος όμως διαπίστωσε ότι η διακυβέρνηση της απέραντης αυτοκρατορίας από τη Ρώμη ήταν δύσκολη επειδή:

- Βρισκόταν πολύ μακριά από τις ακριτικές περιοχές του Δούναβη και της Ανατολής, που δέχονταν εχθρικές επιδρομές.
- Ήταν για πολλά χρόνια κέντρο λατρείας του «ρωμαϊκού πανθέου»(1) και ο χώρος που έγιναν σκληρές συγκρούσεις ανάμεσα στους τετράδες αλλά και διωγμοί των Χριστιανών.

(1). Ρωμαϊκό πάνθεο: το σύνολο των ρωμαϊκών θεοτήτων καθώς και ο ναός που τις λάτρευαν.

Γι' αυτούς τους λόγους αποφάσισε να προχωρήσει σε αλλαγές στη διοίκηση και τη θρησκεία. Έτσι:

- Μετέφερε την πρωτεύουσα από τη Ρώμη στο Βυζάντιο(2), μια αρχαία ελληνική αποικία στην Προποντίδα.
- Εφάρμοσε ό,τι όριζε το Διάταγμα των Μεδιολάνων και στήριξε τη διωκόμενη ως τότε χριστιανική θρησκεία.

Το επίσημο όνομα της νέας πρωτεύουσας, με απόφαση του ιδρυτή της, ήταν «Νέα Ρώμη». Όλοι όμως την έλεγαν Κωνσταντινούπολη και αργότερα απλώς Πόλη. Η θέση της ήταν εξαιρετική. Εκεί συναντιόνταν οι δρόμοι που ένωναν την Ευρώπη με την Ασία,

(2). Βυζάντιο: Πήρε το όνομά του από τον οικιστή του, το Βύζαντα από τα Μέγαρα.

αλλά και τον Εύξεινο Πόντο με το Αιγαίο και τη Μεσόγειο. Σ' αυτή κατέληγε η Εγνατία οδός και από εκεί ξεκινούσαν οι εμπορικοί δρόμοι προς τη Μικρά Ασία και τις επαρχίες της Ανατολής.

Οι επαρχίες αυτές επί αιώνες τροφοδοτούσαν τη Ρώμη και την Αυτοκρατορία με είδη πρώτης ανάγκης που παρήγαν οι ίδιες, αλλά και με αρώματα, μπαχαρικά, μετάξι και κοσμήματα που προέρχονταν από γειτονικές χώρες της Ανατολής. Όλος αυτός ο πλούτος τώρα θα κατευθυνόταν προς την Κωνσταντινούπολη.

Στις ανατολικές περιοχές της αυτοκρατορίας κατοικούσαν κυρίως ελληνόφωνοι(3) πληθυσμοί. Οι

(3). Ελληνόφωνοι: Αυτοί που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα

περισσότεροι από αυτούς είχαν ασπαστεί το Χριστιανισμό, ο οποίος εκεί είχε πρωτοδιδασχτεί και ριζώσει.

Όλοι αυτοί έβλεπαν με ιδιαίτερη συμπάθεια και στήριζαν τις επιλογές του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου, του οποίου η μητέρα, Ελένη, ήταν Ελληνίδα και χριστιανή.

2. Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος μετέφερε την πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας από τη Ρώμη στο Βυζάντιο. (Μουσείο Βατικανού, 1600 μ.Χ. περίπου)

■ Γιατί ο Κωνσταντίνος αποφάσισε να μεταφέρει την πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας;

■ Ποια πλεονεκτήματα είχε η γεωγραφική θέση της Κωνσταντινούπολης, σε σχέση με τη γεωγραφική θέση της Ρώμης;

3. Έτσι μεγάλωσε το Βυζάντιο.

«Με τη μεταφορά της πρωτεύουσας στο Βυζάντιο, τον αυτοκράτορα ακολούθησαν κι εγκαταστάθηκαν εδώ χιλιάδες Ρωμαίοι πολίτες, κυβερνητικοί υπάλληλοι, στρατιωτικοί, νομικοί, επαγγελματίες, έμποροι και τεχνίτες που είχαν έρθει να βοηθήσουν στο χτίσιμο της πόλης. Όλοι αυτοί μιλούσαν και συνέχισαν να μιλούν τη γλώσσα τους, τη λατινική. Μάθαιναν όμως

και την ελληνική, γιατί αυτή τη γλώσσα γνώριζαν και μιλούσαν όλοι στην Ανατολή και στο Βυζάντιο. Γι' αυτό οι Ρωμαίοι δεν επέλεξαν τη λατινική γλώσσα στους Έλληνες. Αντίθετα βοήθησαν και οι ίδιοι στην εξάπλωση της ελληνικής γλώσσας, γιατί αυτή έφερνε μαζί της τον ελληνικό πολιτισμό και την εξημέρωση των κατοίκων. Έτσι αυτή η ενίσχυση του ελληνισμού αποδείχθηκε ευεργετική για όλους τους Ρωμαίους υπήκοοι».

Κ. Άμαντος, *Εισαγωγή στη Βυζαντινή Ιστορία*

ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΑ

ΒΟΣΠΟΡΟΣ

4. Η Κωνσταντινούπολη χτίστηκε σε εφτά οχυρωμένους από τη στεριά λόφους, οι οποίοι «κατέβαιναν» ομαλά ως τη θάλασσα της Προποντίδας, του Βοσπόρου και του Κερατίου κόλπου.

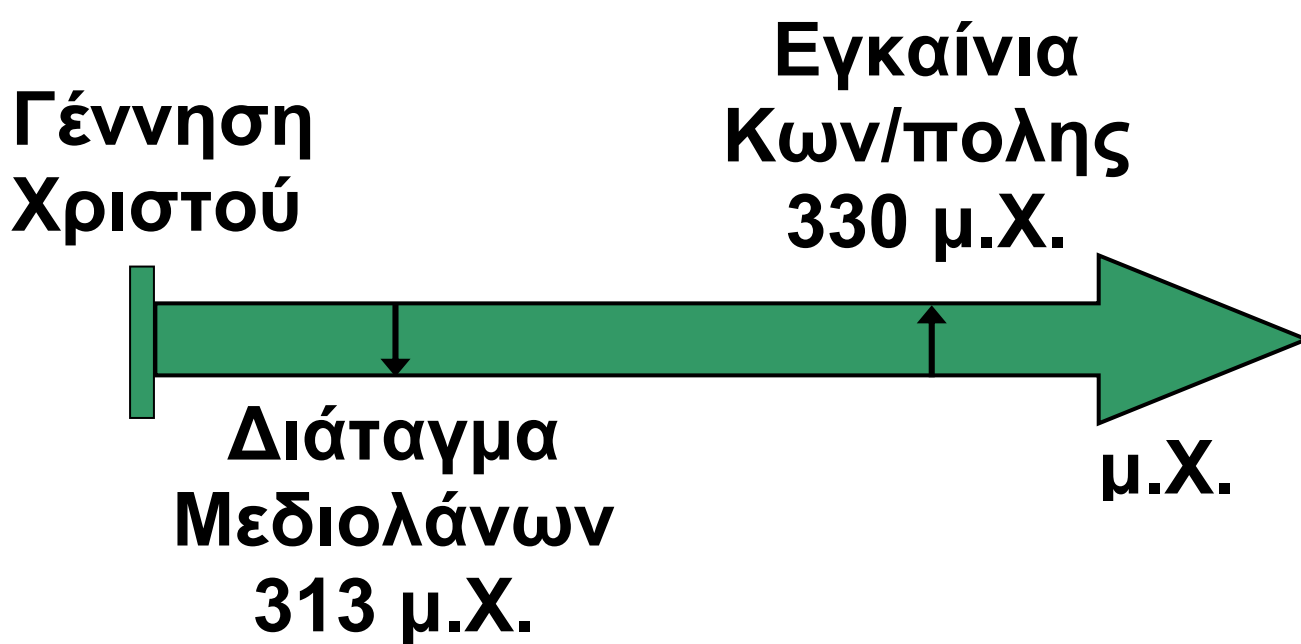

Μοτίβο (διακοσμνητικό θέμα) από εικονογρά-

φηση βυζαντινού χειρόγραφου. Σχετικά μοτίβα υπάρχουν και σε επόμενα κεφάλαια.

7. Η Κωνσταντινούπολη οχυρώνεται και στολίζεται με έργα τέχνης

Η νέα πρωτεύουσα χτίζεται σε έξι χρόνια. Οχυρώνεται από στεριά και θάλασσα και στολίζεται με κτίσματα και έργα τέχνης. Ο Κωνσταντίνος φιλοδοξεί να γίνει ισάξια και καλύτερη από τη Ρώμη.

Διαλεγμένοι εργάτες και τεχνίτες, από όλα τα μέρη της αυτοκρατορίας, εργάστηκαν επί έξι χρόνια

ασταμάτητα να οχυρώσουν τη νέα πρωτεύουσα και να τη στολίσουν με ωραία κτίσματα και έργα τέχνης. Η θεμελίωσή της έγινε από τον αυτοκράτορα, το Νοέμβριο του 324 μ.Χ., και τα εγκαίνια της το Μάιο του 330 μ.Χ.

Ο Κωνσταντίνος επισκεύασε την ακρόπολη και τα παλιά τείχη της και έκτισε νέα, για να προστατέψει τις νεοκτισμένες περιοχές. Έδωσε μάλιστα τίτλους, προνόμια και οικονομικά κίνητρα σε όσους είχαν έργο τη φροντίδα και την ασφάλεια των τειχών και της Πόλης. Με εντολή του αυτοκράτορα ακόμη:

- **Χτίστηκε η μεγάλη αγορά στο κέντρο της πόλης και στο χώρο της υψώθηκε στήλη με το άγαλμα του αυτοκράτορα στην κορυφή της.**

1. Υδραγωγείο της Κωνσταντινούπολης, όπως σώζεται σήμερα.

- **Μεταφέρθηκαν εδώ έργα τέχνης από τη Ρώμη και άλλα μέρη της αυτοκρατορίας, για να διακοσμήσουν τις πλατείες, την αγορά και τους άλλους δημόσιους χώρους.**
- **Διατηρήθηκαν βωμοί και ναοί της παλιάς θρησκείας και χτίστηκαν νέοι χριστιανικοί. Ανάμεσα τους ο**

ναός της Αγίας Σοφίας, της Αγίας Ειρήνης και των Αγίων Αποστόλων, στον οποίο τάφηκε και ο ίδιος (337 μ.Χ.). Όσα από αυτά τα έργα δεν πρόλαβε να τελειώσει ο ίδιος, τα συνέχισε και τα ολοκλήρωσε ο γιος του Κωνσταντίνος.

- Κατασκευάστηκαν κρήνες, λουτρά, υδραγωγεία, και τεράστιες δεξαμενές που εξασφάλιζαν νερό για έξι μήνες.

Όλα αυτά ασφάλισαν και διακόσμησαν τη νέα πρωτεύουσα, κάνοντάς την ισάξια της Ρώμης.

- Ήταν απαραίτητα τα έργα που έκανε ο Κωνσταντίνος στη νέα πρωτεύουσα;

- Γιατί η Κωνσταντινούπολη στολίστηκε με έργα τέχνης που μεταφέρθηκαν από τη Ρώμη και

άλλες περιοχές; Πότε και πού έγινε κάτι αντίστοιχο;

■ Πώς κρίνετε την ενέργεια του Κωνσταντίνου ν' αφήσει στην Κωνσταντινούπολη ναούς και βωμούς της παλιάς θρησκείας, πλάι στους νέους χριστιανικούς που έχτισε;

2. Η γεωγραφική θέση του Βυζαντίου

«Ο τόπος όπου κατοικούν οι Βυζάντιοι είναι εξαιρετικά πλεονεκτικός από την άποψη της θάλασσας, γιατί τους χαρίζει ασφάλεια και πλούτο, όσο καμιά άλλη χώρα του γνωστού κόσμου. Βρίσκεται ακριβώς στην είσοδο του Εύξεινου Πόντου, έτσι που μήτε να εισπλεύσουν σ' αυτόν, μήτε να εκπλεύσουν είναι δυνατό

οι έμποροι χωρίς την άδεια των Βυζαντίων. Ο Εύξεινος Πόντος έχει πολλά από τα χρήσιμά για τη ζωή των άλλων ανθρώπων προϊόντα και όλα αυτά τα εξουσιάζουν οι Βυζάντιοι.

Τα μειονεκτήματα της πόλης όμως από τη μεριά της στεριάς είναι τα παρακάτω. Επειδή η Θράκη περικυκλώνει τη χώρα τους από τη μια θάλασσα ως την άλλη, οι Βυζάντιοι είναι σε συνεχή πόλεμο με τους Θράκες. Έχουν μια χώρα ευφορότατη, όταν όμως την καλλιεργήσουν και έρθει ο καιρός των άφθονων και εκλεκτών καρπών, φτάνουν οι Θράκες που άλλο μέρος της σοδειάς τους το καταστρέφουν και άλλο το παίρνουν μαζί τους».

Πολύβιος, *Ιστορίες*

3. Τμήμα των τειχών της Κωνσταντινούπολης από το μέρος της στεριάς, όπως είναι σήμερα

4. Θρύλοι για το χτίσιμο της Πόλης

α. «Όταν ο Κωνσταντίνος αποφάσισε να κάμει τη νέα πρωτεύουσα, δε διάλεξε αμέσως το Βυζάντιο. Η προσοχή του στράφηκε πρώτα στην Τροία, την πόλη του Αινεία, ο οποίος, όπως λέει η παράδοση, είχε έρθει από εκεί στην Ιταλία και θεμελίωσε τη Ρωμαϊκή πολιτεία. Ενώ όμως βρισκόταν στην Τροία και ρύθμιζε τα όρια της μελλοντικής πόλης, κάποιο βράδυ παρουσιά-

στηκε στο όνειρό του ένας άγγελος και τον προέτρεψε να διαλέξει μια άλλη τοποθεσία για την πρωτεύουσά του. Μετά από αυτό ο Κωνσταντίνος διάλεξε τελικά το Βυζάντιο».

β. «Πριν από το χτίσιμο της νέας πρωτεύουσας ο Αυτοκράτορας φρόντισε να γίνουν τα σχέδια της πόλης όπως αυτός ήθελε. Με ένα ακόντιο στο χέρι χάραζε ο ίδιος τα όρια της πόλης. Οι αυλικοί και οι μηχανικοί του, εντυπωσιασμένοι από την αντοχή του αλλά και από την έκταση της μελλοντικής πολιτείας, τον ρώτησαν:

- Πόσο θα προχωρήσεις ακόμη, Κύριέ μας; Κι εκείνος τους απάντησε:
- Θα προχωρήσω μέχρις ότου σταματήσει αυτός που προχωρεί μπροστά μου.

**Και όλοι κατάλαβαν ότι κάποια
θεία δύναμη οδηγούσε τον
Κωνσταντίνο».**

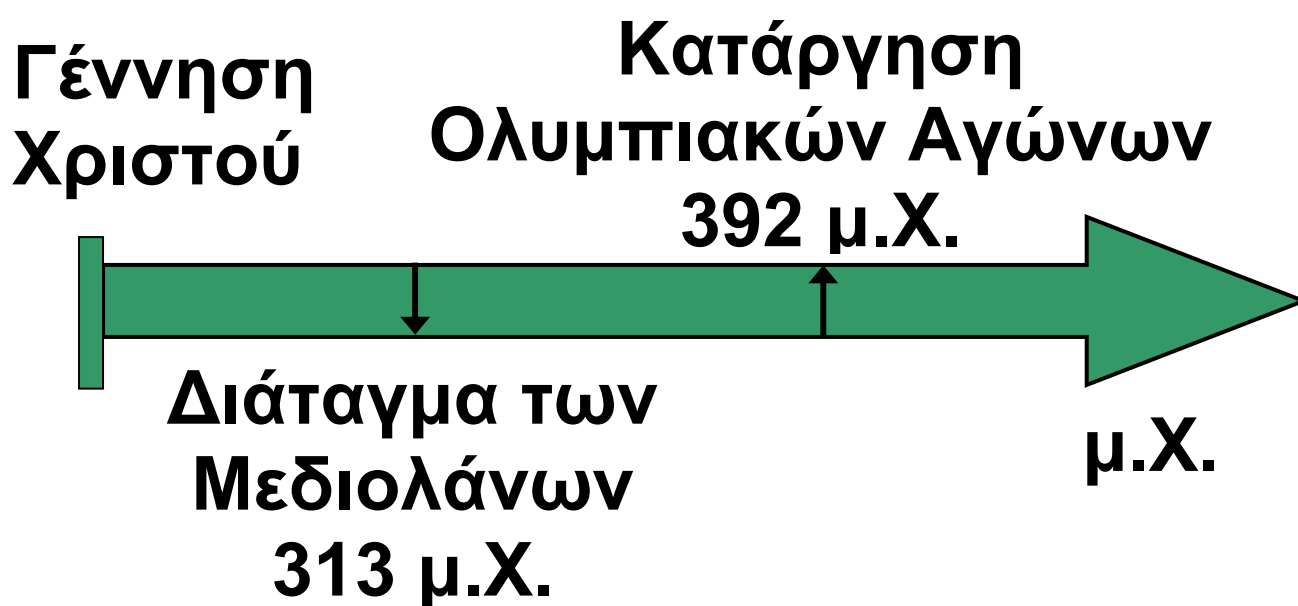
**Σωζομενός,
Εκκλησιαστική Ιστορία**

**5. «Έλληνες συναντούν το Χριστό,
μετά τη διδασκαλία του», Ιωάννης,
ΙΒ΄, 20-23. Βυζαντινή μικρογραφία,
Εθνική Βιβλιοθήκη Παρισίων.**

8. Ο χριστιανισμός γίνεται επίσημη θρησκεία

Ο Χριστιανισμός διαδίδεται και επικρατεί σε όλη την αυτοκρατορία. Ο αυτοκράτορας Ιουλιανός υπερασπίζεται την αρχαία λατρεία. Λίγο αργότερα όμως, ο Θεοδόσιος Α΄ επιβάλλει το Χριστιανισμό ως επίσημη θρησκεία του κράτους.

Το διάταγμα των Μεδιολάνων και η στήριξή του από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο βοήθησαν στην

καθολική εξάπλωση του Χριστιανισμού. Ο Κωνσταντίνος μετά το 313 μ.Χ.:

- Προτιμούσε τους Χριστιανούς στις δημόσιες θέσεις και το στρατό.
- Συγκάλεσε Οικουμενική Σύνοδο(1) στη Νίκαια (325 μ.Χ.) και βοήθησε τους χριστιανούς να λύσουν τις θεολογικές τους διαφορές.
- Βαπτίστηκε ο ίδιος Χριστιανός, λίγο πριν το θάνατό του (337 μ.Χ.)

1. Ο σταυρός ήταν σύμβολο της θρησκείας και του κράτους (Μουσείο Βατικανού).

(1). Οικουμενική Σύνοδος: συνάντηση στην οποία μετέχουν όλοι οι επίσκοποι της Εκκλησίας.

Την ίδια θετική στάση για τους Χριστιανούς τήρησε και ο γιος του Κωνσταντίος, που τον διαδέχθηκε.

Η πολιτική αυτή διακόπηκε όταν, το 361 μ.Χ., ανέλαβε αυτοκράτορας ο ανιψιός του Κωνσταντίνου, Ιουλιανός. Ο Ιουλιανός είχε σπουδάσει αρχαία ελληνική φιλοσοφία στην Αθήνα και την Αντιόχεια. Οι σπουδές και η ζωή του στην Αθήνα τού προκάλεσαν το θαυμασμό για τον ελληνικό πολιτισμό, τους ολύμπιους θεούς και τη λατρεία τους. Γι' αυτό, όταν έγινε αυτοκράτορας, προσπάθησε να επαναφέρει τη λατρεία της παλαιάς θρησκείας και να περιορίσει τη χριστιανική.

2. Ιουλιανός
(Μουσείο Λούβρου)

Η αρχαία θρησκεία όμως βρισκόταν πλέον στη δύση της και η νέα στην ανατολή της.

Έτσι, τα μέτρα αυτά δεν είχαν τα αποτελέσματα που περίμενε ο αυτοκράτορας και δε βρήκαν ανταπόκριση στο λαό. Ο Ιουλιανός άλλωστε κυβέρνησε την αυτοκρατορία μόνο για δύο χρόνια (361-363 μ.Χ.) και σκοτώθηκε πολεμώντας τους Πέρσες, σε ηλικία 32 ετών.

Η προσπάθεια αυτή του Ιουλιανού, παρότι δεν είχε άμεσα αποτελέσματα, δημιούργησε σοβαρές αντιδράσεις και διαμάχες ανάμεσα στους πιστούς των δύο θρησκειών. Γι' αυτό ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος, που τον διαδέχτηκε κήρυξε το Χριστιανισμό επίσημη θρησκεία και πήρε αυστηρά μέτρα

κατά της θρησκείας των εθνικών(2):

- Έκλεισε τους αρχαίους ναούς, απαγόρευσε τη λατρεία των αρχαίων θεών και όρισε, με νόμο, βαρύτερες ποινές για τους παραβάτες.
- Κατάργησε τους Ολυμπιακούς αγώνες (392 μ.Χ.), τα Ελευσίνια μυστήρια κι έκλεισε το Μαντείο των Δελφών.
- Ανέχτηκε την κατάστροφή και τη λεηλασία αρχαίων ναών, μνημείων και έργων τέχνης από φανατικούς χριστιανούς.

3. Ο Θεοδόσιος Α΄ σε νόμισμα της εποχής (Νομισματικό Μουσείο Αθηνών)

(2). Εθνικούς και ειδωλολάτρες ονόμαζαν οι χριστιανοί τους πιστούς της παλαιάς θρησκείας.

Για όλα αυτά οι χριστιανοί ονόμασαν το Θεοδόσιο «Μέγα» και τον Ιουλιανό «Παραβάτη» ή «Αποστάτη». Ο χριστιανισμός όμως τελικά επιβλήθηκε με τη διδασκαλία του και το έργο των πατέρων της εκκλησίας. Ιδιαίτερη συμβολή στην ειρηνική εξάπλωση του χριστιανισμού είχαν οι τρεις ιεράρχες, Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός και Ιωάννης ο Χρυσόστομος, οι οποίοι συνδύασαν την αρχαία ελληνική παιδεία με τα διδάγματα της νέας θρησκείας.

- Πώς κρίνετε τη στάση του Ιουλιανού και του Θεοδόσιου στα θρησκευτικά ζητήματα της εποχής;
- Υπάρχει σήμερα θρησκευτική ελευθερία;

4. Φανατικοί χριστιανοί καταστρέφουν αρχαία μνημεία

4α. Επιστολή του φιλόσοφου Λιβάνιου, από την Αντιόχεια, στον αυτοκράτορα Θεοδόσιο.

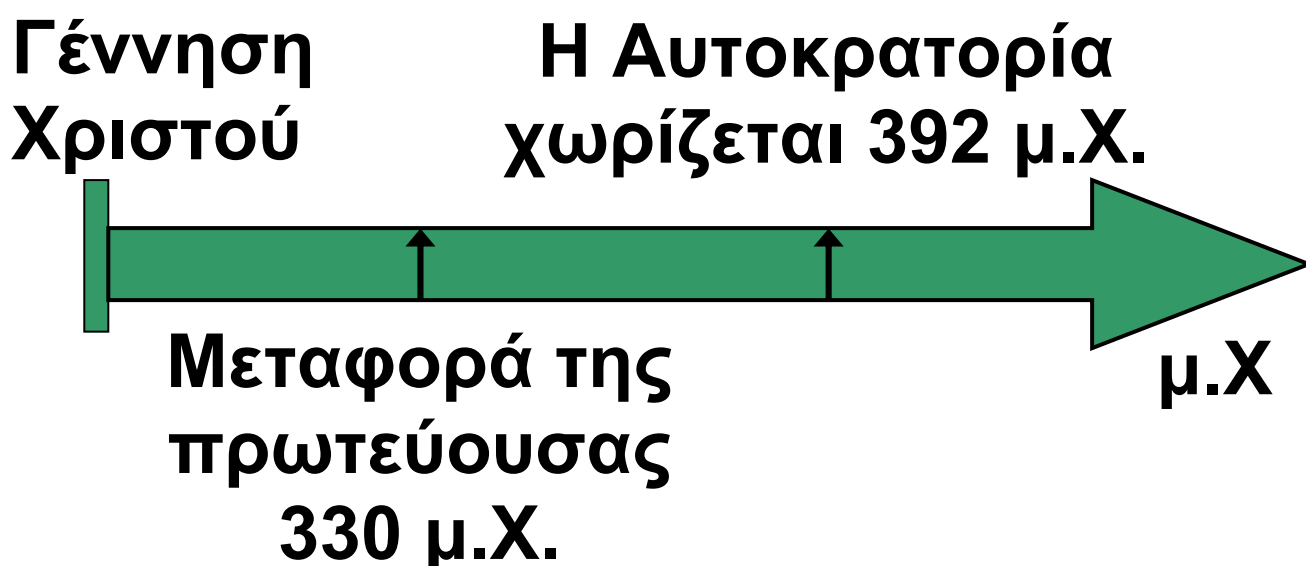
«Συ μεν λέγεις ότι ούτε τα ιερά διέταξες να κλείσουν, ούτε κανέναν εμποδίζεις να προσέλθει στους ναούς και στους βωμούς και να τιμήσει τους θεούς με λιβανωτό και θυμιάματα. Οι οπαδοί της νέας

**θησκευίας όμως τρέχουν ανεμπό-
διστοι εναντίον των ιερών, με ξύλα
και πέτρες και σίδερα. Κάποιοι από
αυτούς ακόμη τα καταστρέφουν και
χωρίς αυτά, με τα χέρια και με τα
πόδια».**

Λιβάνιος, Λόγος 30

9. Η Αυτοκρατορία χωρίζεται σε Ανατολική και Δυτική

Ο Θεοδόσιος χωρίζει ξανά την αυτοκρατορία σε Ανατολική και Δυτική. Η Ανατολική (Βυζαντινή) οργανώνεται και προοδεύει. Οι Γότθοι κατακτούν τη Δυτική. Οι Βάνδαλοι περνούν στην Αφρική και κυριεύουν την Καρχηδόνα.

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία μένει ενωμένη έως τα τέλη του 4ου μ.Χ. αιώνα. Τα τελευταία χρόνια της

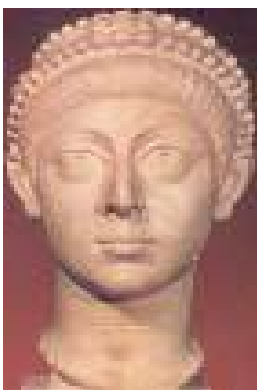
βασιλείας του Θεοδόσιου όμως μετακινούμενοι λαοί – Ούννοι, Γότθοι και Βάνδαλοι – παραβιάζουν τα βόρεια σύνορα και απειλούν την αυτοκρατορία. Τότε ο Θεοδόσιος, λίγο πριν από το θάνατό του (395 μ.Χ.), μοίρασε την αυτοκρατορία στους δυο γιους του, πιστεύοντας ότι έτσι θα κυβερνιόταν καλύτερα. Ο Αρκάδιος πήρε το ανατολικό της τμήμα και ο Ονώριος το δυτικό.

Στην επόμενη σελίδα:

1. Χάρτης του Ανατολικού και του Δυτικού Ρωμαϊκού Κράτους, μετά τη διαίρεση της αυτοκρατορίας από το Θεοδόσιο

Ο **Αρκάδιος** και ο γιος του **Θεοδόσιος Β΄** που τον διαδέχτηκε, οργάνωσαν το ανατολικό κράτος και αντιμετώπισαν τον κίνδυνο με πολεμικά και διπλωματικά μέσα. Οχύρωσαν με διπλό τείχος την Πόλη, έβαλαν πλωτές φρουρές στο Δούναβη και έκλεισαν πολυδάπανες συμφωνίες ειρήνης με τους γείτονες που τους απειλούσαν. Σε κάποιους απ' αυτούς, μάλιστα, έδωσαν γη για καλλιέργεια και άλλους τους πήραν ως μισθοφόρους στο βυζαντινό στρατό.

2. Αρκάδιος
(Μουσείο
Κωνσταντινούπολης)

Οι κάτοικοι του Ανατολικού κράτους εκτιμούσαν όλα αυτά,

ένιωθαν ασφαλείς και βοηθούσαν το έργο των αυτοκρατόρων.

Αν και ανήκαν σε διαφορετικά έθνη, αποδέχονταν όλοι το ρωμαϊκό νόμο, τη χριστιανική θρησκεία και την ελληνική γλώσσα. Ήταν τα κοινά στοιχεία που τους ένωναν.

Στο δυτικό κράτος όμως τα πράγματα εξελίχθηκαν διαφορετικά. Εκεί, οι Γότθοι με αρχηγό τον Αλάριχο κατάφεραν να κυριεύσουν τη Ρώμη, να τη λεηλατήσουν επί τρεις ημέρες και ν' αποχωρήσουν παίρνοντας μαζί τους μεγάλο μέρος των θησαυρών της (410 μ.Χ.).

Το ίδιο σχεδίαζαν να κάνουν, λίγα χρόνια αργότερα, και οι Ούννοι, που με αρχηγό τον Αττίλα απειλούσαν τα σύνορα του Δυτικού ρωμαϊκού κράτους. Ο Ρωμαίος στρατηγός Αέτιος όμως, αφού συμμάχησε πρώτα με τους

Γότθους, νίκησε τους Ούννους και συνέτριψε το στρατό τους στα Καταλαυνικά Πεδία.

Τα επόμενα χρόνια οι οργανωμένες γοθθικές φυλές επιτέθηκαν πάλι κατά των δυτικών επαρχιών. Το Δυτικό ρωμαϊκό κράτος, αδύναμο οικονομικά και στρατιωτικά, δεν μπόρεσε αυτή τη φορά να τους αντιμετωπίσει. Έτσι, μια απ' αυτές τις φυλές, οι Βάνδαλοι, με αρχηγό τους το Γελίμερο, πέρασαν το Ρήνο και μέσα από τη Γαλλία και την Ισπανία έφτασαν στο Γιβραλτάρ. Από εκεί, σχεδόν ανεμπόδιστοι, πέρασαν στη βόρεια Αφρική κατέλαβαν την Καρχηδόνα και την έκαναν πρωτεύουσα τους.

Με την ίδια ευκολία οι Γότθοι κατάκτησαν τις δυτικές επαρχίες, της Γαλλίας, της Ισπανίας και της Ιταλίας. Στην τελευταία μάλιστα, ο

αρχηγός των Οστρογόθων Θεοδέριχος ίδρυσε το «γοθτικό βασίλειο της Ιταλίας» με πρωτεύουσα τη Ραβέννα.

Έτσι το 476 μ.Χ. το δυτικό ρωμαϊκό κράτος διαλύθηκε οριστικά.

- Γιατί ο Θεοδόσιος χώρισε την αυτοκρατορία;
- Με ποιους τρόπους αντιμετώπισε το Ανατολικό τμήμα τους κινδύνους από τις επιδρομές;
- Ποιους εχθρούς αντιμετώπισε και πώς το Δυτικό τμήμα;

Στην επόμενη σελίδα:

3. Χάρτης της πορείας των Ούννων, από τη μακρινή Ασία και τις Πύλες του Καυκάσου στην Ευρώπη και στα σύνορα του ρωμαϊκού κράτους

4. Ο ρωμαϊκός στρατός αντιμετώπισε αποτελεσματικά τις επιθέσεις των Ούννων.

5. Εξελληνισμός του Ανατολικού κράτους

«Στο Ανατολικό κράτος έγιναν σημαντικές εσωτερικές αλλαγές στη διάρκεια του 5ου αιώνα. Ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος Β΄ και η Ελληνίδα σύζυγος του Ευδοκία ίδρυσαν στην Πόλη το Πανδιδακτήριο, ένα είδος Πανεπιστημίου της εποχής. Τα μαθήματα σ' αυτό διδάσκονταν στην ελληνική και τη λατινική γλώσσα. Από τους 31 καθηγητές

του οι 16 δίδασκαν στην ελληνική και οι 15 στη λατινική γλώσσα. Και στις δύο γλώσσες ακόμη συντάσσονταν οι διαθήκες των πολιτών, οι αποφάσεις των δικαστηρίων και τα διατάγματα των αυτοκρατόρων». Έτσι η ελληνική γλώσσα έπαιρνε επίσημη θέση στη διοίκηση του κράτους.

**Διον. Ζακυθινού,
*Βυζαντινή Ιστορία.***

5.1. Η αυτοκράτειρα Ευδοκία έφερε την ελληνική Παιδεία από την Αθήνα στην Κωνσταντινούπολη.

6. Οι Ούννοι

«Οι Ούννοι ήταν μικρού αναστήματος και γρήγοροι στις κινήσεις. Ήταν ακόμη επιδέξιοι ιππείς και τοξότες. Είχαν ευρείς ώμους, αυχένα δυνατό και πάντοτε άκαμπτο από περηφάνια. Σκληραγωγούσαν τα νεογέννητα παιδιά τους και χάραζαν με σπαθί τα μάγουλά τους, για ν' αντέχουν στα τραύματα. Τα τρομερά χαρακτηριστικά τους προκαλούσαν φόβο στους αντιπάλους τους, οι οποίοι τρομοκρατούνταν και τρέπονταν σε φυγή, όταν έβλεπαν το παραμορφωμένο τους πρόσωπο και τα μικρά τους μάτια».

Ιορδάνης (Γότθος ιστορικός)

10. Το Παλάτι, ο Ιππόδρομος και οι Δήμοι

Το παλάτι είναι ο τόπος διαμονής του αυτοκράτορα, αλλά και το κέντρο διοίκησης της αυτοκρατορίας. Ο ιππόδρομος είναι ο χώρος έκφρασης και ψυχαγωγίας του λαού. Τα σωματεία των Δήμων οργανώνουν τους αγώνες που γίνονται εκεί.

Το σημαντικότερο από τα έργα του Κωνσταντίνου στη νέα πρωτεύουσα ήταν το ιερό παλάτι(1). Στο εσωτερικό του, εκτός από την κατοικία του αυτοκράτορα και της οικογένειάς του, υπήρχαν

(1). παλάτι: κατοικία του αυτοκράτορα. Πήρε το όνομά του από τον Παλατίνο λόφο της Ρώμης.

κτίρια για τη στέγαση των κρατικών υπηρεσιών, αίθουσες υποδοχής των επισκεπτών, τραπεζαρίες και χώροι για τη φιλοξενία τους, εκκλησίες και παρεκκλήσια. Το οικοδομικό συγκρότημα συμπλήρωναν τα κτίσματα για τη διαμονή της φρουράς και των αξιωματούχων του παλατιού και τα εργαστήρια των τεχνιτών που το φρόντιζαν και το συντηρούσαν.

1. Το Παλάτι ήταν χτισμένο στην πλευρά ενός λόφου, πάνω από το Βόσπορο και την Προποντίδα.

Όλα αυτά συνδέονταν με υπαίθριες στοές, διαδρόμους, εσωτερικές αυλές και κήπους, οι οποίοι ήταν διακοσμημένοι με κρήνες(2), ψηφιδωτούς διαδρόμους και έργα τέχνης, αλλά και με σπάνια φυτά και άνθη.

Προέκταση των χώρων του παλατιού και φυσική συνέχειά του ήταν ο ιππόδρομος. Ως πρότυπο του είχε το Κολοσσαίο της Ρώμης, αλλά ήταν προσαρμοσμένος στο χώρο του παλατιού και της νέας πρωτεύουσας. Στις μαρμάρινες κερκίδες(3) του κάθονταν χιλιάδες θεατές, αρκετές φορές το χρόνο, για να χαρούν τις ιπποδρομίες, τους αγώνες και τις άλλες εκδηλώσεις

(2). κρήνη: υπαίθρια πηγή.

(3). κερκίδα: σειρά καθισμάτων αρχαίου θεάτρου

που γίνονταν εκεί. Οι ιπποδρομίες γίνονταν σε καθορισμένες ημερομηνίες και τις παρακολουθούσε συχνά και ο αυτοκράτορας από το ειδικό θεωρείο του. Ιπποδρομίες γίνονταν, με άδεια του παλατιού, και σε κάποιες έκτακτες περιπτώσεις για να γιορτάσουν ευχάριστα γεγονότα ή για να τιμηθούν ξένοι άρχοντες ή πρεσβείες που επισκέπτονταν την Πόλη. Στη διάρκεια των ιπποδρομιών οι θεατές επευφημούσαν τον αυτοκράτορα και συχνά εξέφραζαν σ' αυτόν τα αιτήματα ή και τα παράπονά τους.

2. Οι ιπποδρομίες ήταν το αγαπημένο αγώνισμα των Βυζαντινών.

Η οργάνωση των ιπποδρομιών είχε ανατεθεί στους Δήμους. Οι Δήμοι ήταν αθλητικά σωματεία, που είχαν μέλη και οπαδούς πολίτες που τους άρεσαν οι ιππικοί αγώνες. Από τα χρώματα των στολών και των λαβάρων τους, οι Δήμοι ονομάζονταν Πράσινοι, Βένετοι (Γαλάζιοι), Λευκοί και Κόκκινοι. Το κοινό πάθος για τη νίκη των ομάδων τους όμως τους έκανε να φιλονικούν συχνά μεταξύ τους.

- Πώς φαντάζεστε την καθημερινή λειτουργία του παλατιού;
- Τι είδους αγώνες γίνονταν στον Ιππόδρομο; Ποιος είχε την ευθύνη της οργάνωσης τους;

3. Ο ιππόδρομος γινόταν και τσίρκο

Σε περιόδους που δε γίνονταν ιπποδρομίες, ο ιππόδρομος μετατρέπονταν σε τσίρκο, που έμοιαζε πολύ με τα σημερινά. Ένας επισκέπτης της πόλης γράφει γι' αυτό: «Σ' αυτό τον τόπο εμφανίζονται δεξιότητες απ' όλα τα μέρη του κόσμου, για να παρουσιάσουν τα νούμερά τους (ακροβατικές ασκήσεις, ταχυδακτυλουργίες, χορευτικά νούμερα και κωμικές παντομίμες). Φέρνουν, ακόμη, λιοντάρια και λεοπαρδάλεις, αρκούδες και ονάγρους (ασιατικούς αγριογάϊδαρους) και τα βάζουν να παλεύουν μεταξύ τους. Σε κανένα μέρος του κόσμου δεν μπορεί να απολαύσει κανείς ένα παρόμοιο θέαμα».

Βενιαμίν Τουδέλης (περιηγητής)

4. Μια παράξενη «ιπποδρομία»

Στον ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης, πάνω από την αφητηρία των ιπποδρομιών, ήταν αφημένα τα τέσσερα χάλκινα άλογα του αρχαίου γλύπτη Λυσίππου. Εδώ τα έφερε (το 390 μ.Χ.) ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος Α΄ από τη Χίο, την πατρίδα του Ομήρου. Κι έμειναν 800 περίπου χρόνια, ως το 1204 μ.Χ. Τότε κατέλαβαν την Πόλη οι Βενετοί και τα μετέφεραν στην πατρίδα τους. Ο Γάλλος αυτοκράτορας Ναπολέον τα μετέφερε για κάποια χρόνια στο Παρίσι. Το 1814 ξαναγύρισαν στη Βενετία και ως σήμερα κοσμούν την πλατεία του προστάτη της Αγίου Μάρκου. Η ιπποδρομία δεν τελείωσε. Το τέρμα της είναι στη Χίο...

4.α. Τα άλογα του Λυσίππου, όπως σώζονται σήμερα στη Βενετία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 1ου ΤΟΜΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Επιστολή των συγγραφέων προς τους μαθητές της Ε΄ τάξης	7
Πώς εργαζόμαστε με το βιβλίο της ιστορίας	11
Τι θα μάθουμε στην ιστορία της Ε΄ τάξης	15

A. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ

1. Οι Ρωμαίοι κυβερνούν τους Έλληνες	20
2. Οι Έλληνες «κατακτούν» τους Ρωμαίους με τον πολιτισμό τους	27
3. Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία, μια υπερδύναμη του αρχαίου κόσμου	34

4. Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη	43
---	----

Β. Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ

5. Μεγάλες αλλαγές στη διοίκηση της αυτοκρατορίας	54
6. Μια νέα πρωτεύουσα, η Κωνσταντινούπολη	63
7. Η Κωνσταντινούπολη οχυρώνεται και στολίζεται με έργα τέχνης	71
8. Ο χριστιανισμός γίνεται επίσημη θρησκεία	80
9. Η Αυτοκρατορία χωρίζεται σε Ανατολική και Δυτική	88
10. Το Παλάτι, ο Ιππόδρομος και οι Δήμοι	99

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

***Απαγορεύεται η αναπαραγωγή
οποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα
(copyright), ή η χρήση του σε
οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή
άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.***

